

СПИСАНИЕ ЗА БИБЛИОТЕЧНА ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

БИБЛИОТЕКА

ИЗДАНИЕ НА НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

1'2006

ГОДИНА XIII

ISSN 0861-847X

СПИСАНИЕ ЗА БИБЛИОТЕЧНА ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

БИБЛИОТЕКА

ГОДИНА ХШ. 1'2006

ГЛАВЕН РЕДАКТОР АЛЕКСАНДРА ДИПЧИКОВА

РЕДАКТОР ПЕТЪР ВЕЛИЧКОВ

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ: АЛЕКСАНДЪР ДИМЧЕВ, АНЕТА ДОНЧЕВА, АНИ
ГЕРГОВА, АНТОАНЕТА ТОТОМАНОВА, БОРЯНА ХРИСТОВА, ДОНКА

ПРАВДОМИРОВА, ЕЛЕНА ЯНАКИЕВА, ЕЛИСАВЕТА МУСАКОВА, НИНА ШУМАНОВА,
СТОЯНКА КЕНДЕРОВА

ДИЗАЙН АНИ КОЛЧЕВА

ПЕЧАТНИКОЛИ 425. ФОРМАТ 16/70 X 100. ТИРАЖ 360.

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“. 1037 СОФИЯ. БУЛ. „ВАСИЛ ЛЕВСКИ“ 88

ТЕЛЕФОНИ НА РЕДАКЦИЯТА: 988 28 11 (304, 287, 206). E-mail dipchikova@nationallibrary.bg

ПЕЧАТНИЦА НА НБКМ. СОФИЯ 2006

РЪКОПИСИ НЕ СЕ ВРЪЩАТ. ISSN 0861-847X

Колеги, живеещи в чужбина, ще могат да получават сп. „Библиотека“ през 2006 г., ако се абонират.

Цена за 6 книжки (от които една двойна) – 18 евро. Допълнителна информация на E-mail dipchikova@nationallibrary.bg

Сумата да се преведе по сметка:

3038056702, Банков код 62176307,
БИН 7302 01 000-1, „БУЛБАНК“ АД,
клон „Калоян“, ул. „Калоян“ № 3,
1000 София, България.

Професия

ЕВГЕНИЯ РУСИНОВА

5 ИМИДЖ И БИБЛИОТЕКА:
НЯКОИ АСПЕКТИ

Кръгозор

ТОМАС ФРЕЙ

11 БЪДЕЩЕТО НА БИБЛИОТЕКИТЕ
– НАЧАЛОТО НА ГОЛЕМИ
ТРАНСФОРМАЦИИ

Събития

ТОШКА БОРИСОВА

17 ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА
ЕЛЕКТРОННОТО ПУБЛИКУВАНЕ
В БЪЛГАРИЯ

Чуждопит

МАРИНА ЕНЧЕВА

24 НЕМСКИЯТ ОПИТ В ДИСТАН-
ЦИОННОТО ПРОДЪЛЖАВАЩО
ОБРАЗОВАНИЕ НА БИБЛИОТЕ-
КАРИ И ИНФОРМАЦИОННИ
СПЕЦИАЛИСТИ

Отклик

ЦВЕТАНКА ПАНЧЕВА

30 БИОБИБЛИОГРАФИЯ ЗА
АНТОН ДОНЧЕВ

ЕЛЕНА ФУРНАДЖИЕВА

35 ВЪЗРОЖДЕНСКА АКАРДЖА И
СТАРА ЗАГОРА

Лица

ЕЛЕНА УЗУНОВА

37 ПРОФ. БЕНЬО ЦОНЕВ И
СЛАВЯНСКАТА РЪКОПИСНА
СБИРКА НА НАРОДНАТА
БИБЛИОТЕКА В СОФИЯ

РОСИЦА АНГЕЛОВА

43 ОБЩЕСТВЕНА И
ПЕДАГОГИЧЕСКА ДЕЙНОСТ НА
ФОТИНА МОМИРОВА

Архиви

РУМЯНА ПЕНЧЕВА

47 ЗАПИСКИТЕ НА
АЛИПИЯ ВЛАЙКОВ

ЕЛХА ДЕНЕВА

56 БИБЛИОГРАФСКИ
СПРАВКИ

СИМОНЕ БЕРТРАМ

61 ЧЕТЕНЕТО –
ИНВЕСТИЦИЯ ЗА БЪДЕЩЕТО

Д-р Елисавета Мусакова, ст.н.с. II ст., завежда Отдела за ръкописи и старопечатни книги в Народната библиотека. Завършила е Художествената академия със специалност „Изкуствознание“, докторската ѝ дисертация е защитена през 1988 г. От 1989 до 1995 г. е научен сътрудник в Института за изкуствознание при БАН, а през 1996 г. постъпва в Народната библиотека. През 2002 г. се хабилитира като ст.н.с. Била е извънштатен сътрудник на сп. „Изкуство“ (1987–1989), член на редколегията на сп. „Изкуство“/Art in Bulgaria (1992–1998), член на Експертния и Управителния съвет и председател на Управителния съвет на Центъра за изкуство „Сорос“ – София (1996–2002). От 1999 г. е член на Управителния съвет на Фондация „Манускрипта“, занимаваща се с изследване и публикуване на славянското ръкописно наследство, а от 2003 г. участва в международната редколегия на сп. „Scripta&e-Scripta“, издание на Фондацията. Публикува статии в наши и чуждестранни издания върху български средновековни ръкописи и българско средновековно изкуство, както и за съвременно българско изкуство.

Стоянка Кендерова завършва турска филология през 1970 г. в СУ „Св. Климент Охридски“ с втора специалност френски език. Същата година постъпва на работа в Ориенталския отдел на НБКМ като архивист. Специализира арабски език в Института за живи езици „Бургиба“ в Тунис. През 1986 г. защитава кандидатска дисертация по арабско изворознание в Института по изтокознание към Академията на науките на Русия (Санкт-Петербургско отделение) на тема „Сведения ал-Идриси о Балканах и их источники“, след което получава научното звание н.с. I ст. От 1990 г. е ст.н.с. II ст., а от 2004 г., след защитен докторат в Университета „Марк Блок“ в Страсбург и представен хабилитационен труд на тема „Книги и библиотеки – носители на мюсюлманската култура по българските земи (Самоков през XVIII – първа половина на XIX век)“, получава научното звание ст.н.с. I ст.

Работата ѝ се изразява в обработката на съхранени до наши дни документи на османотурски и арабски език и подготвяне на описи, както и в каталогизиране на арабски ръкописни книги. За целта специализира в Националната библиотека на Египет (1972), в Националната библиотека на Ирак и вакъфските библиотеки в Багдад и Мосул (1976 и 1977). Получава стипендия „Скилитър“, което ѝ позволява да работи по научни изследвания в библиотеките в Кеймбридж и Оксфорд (1991). Благодарение на стипендия „Мелтън“, през 2002 г. прави съпоставително изследване върху Балканите и Пиренеите, представени в картите на арабския географ ал-Идриси в Института по филология в Мадрид. Автор на две монографии, на описи и каталози (част, от които в съавторство) и на около 80 статии, главно в областта на османските и арабски извори, история на османските библиотеки и четенето сред мюсюлманското население по българските земи и история на медицината в Османската империя.

Ръководител на Ориенталския отдел, член на Научния съвет към НБКМ, на СНС по Библиотечно-информационни науки към ВАК, на Научния съвет към Център за славяно-византийски проучвания „Проф. Ив. Дуйчев“, на Европейския съюз на арабистите и ислямоведите (UEAI), на Европейската Асоциация на библиотеките, в които се съхранява източен фонд (MELCOM), и на Френската асоциация за изследване на арабския и мюсюлманския свят (AFEMAM).

Изнасяла е лекции по културна история на арабските страни във ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“ и по османски език и османска дипломатика в Университета „Марк Блок“ в Страсбург. От 1994 г. води дисциплината „Увод в османотурската дипломатика“ в Центъра за източни езици и култури при СУ „Св. Климент Охридски“.

ИМИДЖ И БИБЛИОТЕКА: НЯКОИ АСПЕКТИ

ЕВГЕНИЯ РУСИНОВА

Съвременната библиотека е ориентирана към няколко водещи цели. За осъществяването им тя иска:

- да продава (и то успешно) услуги и продукти;

- да изпълнява лидерска роля на пазара на информация, както и в сферата на трансфер на знание;

- да притежава стабилни позиции сред лидерите на общественото мнение;

- да се радва на благоразположението на политиците и вниманието на медиите;

- да се вписва като неотделим и водещ елемент от съответната локализация – село, квартал, град, регион.

За успешното провеждане на тези задачи библиотеката разчита на ресурси и технологии. Необходимо е също и „добро име“, т.нар. имидж-възможност да предизвика положителна асоциация, при това свързана и с конкретна, важна за индивида и обществото дейност. Трябват, следователно, познания по темата имидж.

Имиджът е сред онези модерни понятия, които изглеждат елементарни и познати и по които често се греша. Системното ми наблюдение над възприемането на понятието „имидж“ от библиотекари и библиотечни специалисти откроява няколко проблематични ситуации. Общото за тях е непознаването на специфичната мате-

рия, свързана с имиджа. Пряко следствие от това е или безкритичното възприемане на готови словесни формулировки, мимикриращи липсата на всякаква имиджова стратегия, или пълното безразличие към имиджовата проблематика. Счита се, също така, че една библиотека може да разчита на солиден имидж, щом има сравнително дълга история или по-изявени традиции. За други представители на библиотечната колегия осигуряването на модерна техника и технологии автоматично решава проблема около имиджа. Не са малко случаите, когато той се извежда като даденост, аргумент, за което служат повърхностни народопсихологически твърдения (например, че българинът обича да чете, следователно библиотеката има висок ранг в ценностната му система). Не трябва да се пренебрегва и естественият процес на превръщането на дадено понятие в словесна икона.

Непознаването или превратното познаване на имиджовата проблематика е съществена слабост в поведението на всяка библиотека, особено в условията на бурни трансформационни процеси и на ожесточена конкуренция. Осъществяването на маркетингови и ПР програми губи от своята резултатност, ако не съществува яснота по понятието имидж и неговото съдържание. Обратно, не-

прилагането (и непознаването) на ПР подходи и техники лишава библиотеката от основно средство, с което да оперира в сферата на имиджа си.

Ще маркирам някои основни аспекти на темата, които открояват актуалността и значимостта на имиджа. Както класическите, така и доразвиващите ги дефиниции акцентират върху същността му като представа и образ. Оттук веднага можем да направим уточнението, че става дума за многоелементен образ, създаването и съществуването на който зависи от много фактори.

Модно и чуждо, това понятие се използва недиференцирано и без да се отчитат сложните му специфики. Това води до пренебрегването му от по-широк кръг библиотечни специалисти. Злоупотребата или непознаването на понятието съвсем не означава обаче, че трябва или можем да го подценяваме. Не подлежи на съмнение, че имиджът е даденост, без която библиотеката не може да съществува в модерната, усложнена потребителска и информационна среда. За него като явление е свойствена опосредстваната му връзка (и място) с ресурсите и технологиите, с които библиотеката разполага и с обществото като техен потребител, съответно реципиент.

Имиджът може да се дефинира по своя обхват и съдържание като сложна система от отделни образи, а и същевременно като малко или повече структурирана цялост от представи, идеи, чувства, възприятия, но и от стереотипи и очаквания. Още тук могат да се направят изводите, че той трябва да се разглежда като своеобразен етикет, чието създаване зависи

не само от библиотеката, но преди всичко от средата, която я възприема и в която имиджът функционира/съществува. Следователно ролята на обратната връзка в случая е съществена, най-малкото дори, за да се получава информация за отношението на околната среда към библиотеката. А това означава, че опознаването на даден имидж не е възможно без своеобразно превъплъщение в клиента, без опит изследователят да се постави на мястото на публиката/потребителя(1).

Излизайки от основните елементи на дефиницията за имидж могат да се определят някои от най-важните му характеристики:

- имиджът носи висока субективна натовареност (доколкото отразява взаимопроникващи нагласи, познания, предразсъдъци и очаквания);

- сравнително устойчив е на промени;

- ролята му на етикет, свързан със стереотипи или масови разпространени представи, му придава значение на важен фактор в сферата на общественото мнение;

- може да съществува константно, без връзка с реалното състояние на обекта, който представя;

- има неотменно присъствие в живота на съответната организация и играе определена роля за цялостното и успешно позициониране в рецепционна/пазарна среда.

Ако трансформиране проблематиката за имиджа в такава за представите и възприятието за библиотеката, може да констатираме, че библиотеката участва в изграждането и поддържането на своя имидж чрез:

- основната си дейност (и допълнителните си дейности);

- разполагаемите ресурси;

- функционирането си (тук спадат и поведението, и външният вид на персонала);

- отношенията си с медиите;

- диалогът с публиките, съответно с обществото.

С други думи така подценяваните (или само на думи припознаваните) корпоративна идентичност и комуникационни умения се оказват структурообразуващи по отношение на имиджа. В неговото формиране участват всички елементи от структурата и моменти от функционирането на библиотеката, включително и различните длъжностни характеристики. В този план на мисли т.нар. „фирмени ценности“ са само един от факторите, участващ в изграждането на даден образ/представа, съответно във формирането на съответния имидж(2).

Като цяло библиотечният образ е продукт от сложно съчетаване на редица фактори, при което изразено участие взимат:

- първото впечатление;

- устойчивата представа;

- очакваното.

Първото впечатление много често се оказва решаващо за насочеността на даден имидж. Превръщането му в устойчива представа е свързано със заемането от библиотеката на съответното място както сред другите институции, така и в обществените представи, сред припознаваните ценности. Очакването, свързано с даден образ поддържа интереса към него, но същевременно принуждава библиотеката да

бъде в съответствие с представата и изискванията на общественото мнение към нея.

По отношение на имиджа действа много важната закономерност на обществения интерес: представата и образът доминират над реалността, над прагматичното. Качеството, действителната полза се намират в орбитата на символния капитал. Преносно казано, цветът на етикета, символът на престиж, високото ранжиране на институцията, услуга, поведение, свързани с библиотеката, през очите на дадената среда, обществото, медиите определят значимостта на библиотеката, съответно стойността на нейния имидж.

Библиотеките не могат да продават успешно услуги/продукти, да се конкурират с успех с други информационни, културни и рекреационни центрове и да провеждат полезна комуникация с различни среди, без да се замислят за своя имидж. Как ни идентифицират конкуренти, комуникационни партньори, потребители – е съществен елемент, описващ всякакви партньорски противоборства и комуникации, в които библиотеката влиза. Ако се познават постановките, свързани с имиджа, ако има опит в типологизация на отделните случаи, които се изследват, ще може правилно да се поставят и да се получат правилните отговори на въпроси от типа на:

- как се възприема библиотеката/ каква е представата за нея;

- каква е нейната самопредстава и на какво се гради;

- какви очаквания има (в съответно избраните среди) към библиотеката;

- какви са елементите на библиотечния образ и на какви дадености се основават;

- корелират ли представите (самопредставите) или абсолютно се разминават.

От наблюденията си мога да направя извод, че за имидж в библиотечната сфера се пише твърде произволно и недиференцирано. Познаването на многообразието от имиджови форми и техните специфики е едно от изходните изисквания за успешен анализ на ситуацията и лежи в основата на маркетинговите проучвания в библиотечната област.

Най-разпространеният недостатък при опериране с понятието имидж е смесването на т. нар. огледален (mirror) и текущ (current) имидж. Фактически първият отразява впечатлението, което библиотеката (библиотекарите) вярват, че създават в публиките. Възприемането на желаното за действително (желан, wish, имидж) е основно разминаване между библиотеката и околната среда, между самопредстава и реалност. Причина за доминирането на огледалния и желания имидж се дължи както на ниска самокритичност, липса на самооценка, така и на пренебрегването на изследванията върху публиките, а също и на подценяването на необходимостта от осведоменост за реалния имидж. Проучването на огледалния, желания и текущия имидж е комплексна задача. Това обаче не бива да замъглява водещото място на текущия имидж, доколкото той отразява представа у лица и групи извън библиотеката, при това формирана от преплитането на преки наблюдения (опит от общуване с библиотеката) и познание, изградено опосредствано.

Вглеждането в темата за имиджа и особено за съотношението на различни видове имидж откроява актуалността и значимостта на изследванията върху самопредставата – от носещото негативизъм окайване, през реалната трезва оценка до „професионалното“ високомерие. Независимо че имиджът е своеобразен етикет и че често е непроменяем с десетилетия, библиотечните публикации действат в даден текущ момент (тук и сега). Оттук веднага следва изводът, че имиджът трябва постоянно да се наблюдава и да се полагат усилия за неговото адаптиране към текущите условия. Да се гради имидж върху нещо, което е безвъзвратно остаряло или отпаднало от ценностната система на обществото, е недалновидна управленска позиция. Същото се отнася и за опитите имидж да се базира върху очаквани в далечно бъдеще ползи. Старата слава и щастливото бъдеще са области с мощен емоционален заряд, но не са достатъчни за формирането на полезен за библиотеката образ. Без съмнение, за имиджа важи напълно принципът, че доброто име прави чудеса, но все пак и най-високият престиж без съответното съдържание може да функционира само до време.

Доколкото имиджът е сложно, множествено, а и устойчиво явление съществуват (ще ги нарека имиджови парадокси) типични случаи на разминаване и противоречия. Обичайно например е наличието на добре изразен и разглеждан от съответната организация като много позитивен имидж, който обаче не кореспондира с ползването ѝ от публиката. Вариант на

този случай е припознаване на дадена институция като особено ценна, съпътствано обаче с пълно пренебрежение към актуалното ѝ значение и роля. Други също изразени случаи са на разминаване на различни имиджи. Например ясният, добре изразен имидж на библиотеката като институция и неясният и не особено ласкав имидж на професията на библиотекаря.

Една от причините понятието „имидж“ да се възприема като сложно и изкуствено от някои библиотекари и библиотечни специалисти е неправилното дефиниране на средите, чиито представи за себе си би искала да знае библиотеката. От друга страна, твърде общото обговаряне на понятието имидж на библиотеката противоречи на конкретния произход и съдържание на имиджа на отделните библиотеки. Без съмнение, съвсем различен е случаят, когато става дума за имиджа на националната ни библиотека (НБ), друго е когато се позоваваме на образ на библиотеката въобще, кореспондиращ с образа на НБКМ, и съвсем различна е ситуацията, когато говорим за имидж на библиотеката у лица и среди, които не градят своите представи по еталонни примери като разглеждания.

Изграждащ се трудно и променящ се трудно, имиджът отразява както непосредствени впечатления от функционирането на библиотеката, така и напълно субективни нагласи, както и представи за дейността в миналото. Оценката на библиотечния корпоративен (corporate) имидж е една от възможностите да се види как тежи в общественото пространство библиотеката, взета като комплексна цялост:

история и традиции, съвременност и възможности, ресурси, сграда, емблема и символика, персонал и впечатления от обслужването, включително на ниво междуличностни контакти. С оглед на участието на библиотеките в пазара на услуги и на въвеждането на маркетингови техники при тяхното управление нараства значението на продуктовия (product) имидж.

Често в неформален план се поставят въпросите чие мнение е меродавно за формиране на имидж и изучаването на чие мнение би улеснило изясняването му. Мнението на потребителите е основно за библиотеката, но при операциите с него липсата на профил на потребителя често привнася умозрителност. Становища, реконструирани на основа на медиите, биха били меродавни и приносни, ако не съществува съмнението, че медиите периферно разглеждат аспекта „Библиотеки“. Като избор остават и представите на интелектуалния елит, пак с уговорка (в случая за опасност от интелектуално лицемерие), защото често едни от най-горещите застъпници на тезата, че библиотеката е храм на духовността, влизат в тях само, ако това е мястото, където ги награждават. Изводът, който може да се направи по този пункт е, че анализирането на имиджа изисква системни усилия и поредица специализирани и изследователски процедури. Познаването на околната среда и на публиката е задължително условие за успешно ориентиране в проблематиката на библиотечния имидж.

Въпреки различията между отделните автори, пишещи по проблемите на библиотечния имидж, съществува от-

носително единодушие, че изследването и поддържането на имиджа позволява да се поддържат симпатиите към библиотеката, да се създава доверие към нейните сътрудници(3). Изучаването на мнения и нагласи у отделни публики кореспондира със схващането, че чрез публиката библиотеката става видима, обществено значима(4).

Противно на тези често застъпвани представи, че имиджът е изключително трудно променим, други автори, теоретици и популяризатори (Олпорт, Джефкинс и др.) акцентират върху възможностите за моделиране и трансформиране на имиджа(5).

Операциите (трансформиране, поддържане, формиране на нов имидж) при библиотечната сфера често се обезмислят от непознаването както на фактическата страна (публики и техните мнения), така и от пренебрегването (или слабо овладяване) на комуникационни и презентационни технологии. Това би звучало пресилено, ако нямаше достатъчно примери за неговата достоверност. Библиотечен имидж не се гради с присвояване на социално-политически характеристики („библиотеките са либерални институции на демократичното общество“), още по-малко с патриотарско-националистически реминисценции („хранители на българщината“, „огнища на националната идентичност“) или с откровена реклама. Ако има технология, чието приложение е без съмнение откриващо за имиджа, това е PR технологията(6). Най-новите тенденции от проблемната област „имидж“ открояват подчертаното присъствие на твърдението, че PR играе ролята на мениджмънт на репутацията.

Пет десетилетия пионерските тези на Гардън и Леви за имиджа и неговото проблемно поле са сред фундаментите на маркетинговите и PR технологии и присъстват във всички социологически и социално-психологически мениджърски постановки. През 90-те години на XX в. бяха разработени проблемните полета на брендинга (branding) и репутацията (reputation), които обогатяват гледните точки и дават разнообразни изходни позиции за анализи(7). Прилагането им осигурява и нюансировка при оценките. Във всички случаи обаче артикулирането на имиджа в библиотечната ни теория и практика е сериозно предизвикателство.

Бележки

1. Ясното дефиниране на понятието що е имидж проличава в почти всички социологически речникови определения. За съпоставка вж. в следните немски издания: Woerterbuch der Soziologie. Hg. E. Bernsdorf. Stuttgart (2. Ausg.), 1969, p. 444; Lexikon der Soziologie (2. verb. u. erw. Aufl.) Opladen, 1988, p. 330. Ср. класическия вече текст: S. Selbmann. Zur Oeffentlichterkeits-Arbeit Wissenschaftlicher Bibliotheken. Pullach bei Muenchen, 1975, p. 24.

2. За значението и ролите на имиджа за съществуването на каквато и да е организация (вкл. и библиотечната) вж.: E. Sampson. The Image Factor, London, 1994.

3. Selbmann, S. Op. cit., p. 23.

4. „...публичността с това, което прави някого или нещо видими, социално значими, или дадена тема, заслужаваща да с тема за разговор или размисъл. Цит. по: М. Радойкович. PR и журналистика – сблъсък между две професии // Медии и пбълик рилейшънс. С., 2003, с. 90.

5. Джефкинс, Ф. Въведение в маркетинга, рекламата и пбълик рилейшънс. Варна, 1993, с. 33, 201, 203.

6. Райков, З. PR технологията на успеха. С., 2003, с. 144: „...PR създава представите в масовото съзнание.“

7. Вж. D. B. Bromley. Reputation, Image and Impression Management. Chichester, 1993.

БЪДЕЩЕТО НА БИБЛИОТЕКИТЕ – НАЧАЛОТО НА ГОЛЕМИ ТРАНСФОРМАЦИИ

ТОМАС ФРЕЙ

След смъртта си през 1519 г. Леонардо да Винчи оставя една от най-големите колекции от около 5000 рисунки, скици и картини, които не са били познати на широката публика над 400 години. Голяма част от тях били в ръцете на Франческо Мейци, доверен асистент и любим ученик на Леонардо. 60 години след смъртта на Мейци през 1579, колекцията започнала едно дълго и, често деструктивно, пътуване.

През 1630 г. един скулптор от двора на испанския крал на име Помпео Леоне започва продължително пренареждане на колекцията, отделяйки техническите от артистичните творби, придружени с анотации. Подредил и оригиналните ръкописи. Така организирил две отделни колекции. Някои екземпляри били изгубени.

През 1637 г. двете колекции били подарени на Biblioteca Ambrosiana, библиотеката в Милано, където останали до 1796 г. и откъдето Наполеон Бонапарт ги пренесъл в Париж. Голяма част от колекциите „изчезнала“ през следващите 170 години, докато не били преоткрити през 1966 г. в Националната библиотека в Мадрид.

Библиотеките изиграли забележителна роля за запазването на творбите на Да Винчи. Творци, които никога не са се доверили на библиотеките, са изгубени завинаги.

Архив на информацията

Ролята на библиотеката в историята е да бъде хранилище, архив на ръкописи, на произведения на изкуството и на важни документи. Библиотеката е била център на информацията, търсена от всички за това, защото всяка библиотека е представлявала солидно здание, пазещо информация за всички. В средновековието книгата е представлявала твърде скъпа вещ, за да е притежание на всеки. Като резултат библиотеките представлявали аналози с оковани към тях книги. През 1455 г. Гутенберг обявил откритието на печатарската преса на света чрез печатните екземпляри на Гутенберговата Библия. Гутенберг дал правата на пресата на финансиралия я Йохан Фуст. Синовете на Фуст допринесли значително за печатарската революция, като „пуснали“ над 500 000 напечатани книги преди 1500 г.

Значителен поврат в еволюцията на библиотеките прави Андрю Карнеги. В периода 1883–1929 г. той спомага за основаването на 2509 библиотеки, от които 1689 в САЩ.

Стигайки до наши дни, библиотеките са натрупали огромни колекции от книги и много различни материали, обикновено основани и поддържани от институции и градове. Ползват се от хора, които не могат да си купят книгите.

Но това определение се променя.

Начало на прехода

Преминаваме от времето, в което информацията е оскъдна и безценна, към днешния ден с бърза и достъпна информация, в много случаи безплатна. Хората, които в миналото са посещавали библиотеки, за да търсят нещо специфично, сега намират тази информация *on line*. Тези хора не посещават повече библиотеките. Идват такива, които четат за удоволствие.

Да подредим случващото се

Представяме десет ключови насоки за развитието на библиотеката от следващо поколение. Сигурно има и други, но тези са подбрани да дадат ясна представа за скоростната промяна на технологиите и съответната бърза промяна на болшинството от потребителите.

Насока 1. Комуникационните системи непрекъснато променят начина, по който се достига информацията. Комуникационните системи се развиват скоростно. Ако тръгнем от откриването на телеграфа през 1844 г., ще видим ускоряване на темповете на промяната: 1876 г. – телефона; 1877 г. – фонографа; 1896 г. – радиото; 1935 г. – факс машината; 1939 г. – телевизията; 1945 г. ENIAC компютъра; 1947 г. – транзистора; 1954 г. – цветната телевизия; 1961 г. – лазерът; 1965 г. – електронната поща; 1973 г. – клетъчният телефон; 1974 г. – Altair 8800; 1989 г. – *www*; 1990 г. – *on-line* търсачки; 1992 г. – *web browser*; 1994 г. – Palm Pilot (автоматизирани линкове до информационни сайтове и софтуер); 1996 г. – Google; 1999 г. – P2P/peer-to – peer компютърни мрежи, в които всеки е едновременно

ползвател и сървър; 2002 г. – iPod (джобен компютър); 2004 г. – Podcasting (автоматично предаване на аудиопрограми през интернет). Сигурно има още много неща, които могат да се прибавят в тази Насока 1. Но ако мислите в посоката, която сме избрали, ще се попитаме – коя е свършената форма на комуникации и ще я достигнем ли някога? И докато търсим тази форма, ни става ясно, че това не е писането и четенето на книги. Тези технологии имат ограничени измерения.

Насока 2. Краят на всички технологии. Всички технологии, които обикновено използваме, днес ще бъдат изместени от нещо ново. Форматите на носителите на информация непрекъснато „изчезват“. 8-пистовите магнитофони са изместени от касетите, а те – от CD, и всички те са на път да изчезнат. Телефонната индустрия е тръгнала от шайбите към бутоните, към безжичните до клетъчните телефони, до един вид универсални PDA (персонални цифрови асистенти), които свирят, снимат, които са машини с игри – не могат да се нарекат дори с име по познатите ни стандарти. Евентуално ще изчезнат и клетъчните телефони, няма нужда да търсим технология, която да си взаимодейства с тях. По същия начин всяко изобретение, уред, хардуер, инструмент или технология, която използваме днес, ще си заминат, ще бъдат изместени от нещо друго. Това „друго“ ще бъде по-бързо, по-умно, по-евтино, по-приложимо, по-трайно, ще работи по-добре и ще изглежда все по-независещо от всичко днешно.

Насока 3. Още не сме достигнали онова малко нещо, което да съхранява.

Скоро! Живеем в неопределени времена, в които технологичният напредък, касаещ съхраняването на информацията е твърде рутинен и познат. Всяко ново нещо предизвиква само повдигане на веждите, толкова често се появяват нови неща. Съществува физическа граница на размера на съхраняваните единици. Сигурно ще спрем да преследваме миниатюрното и ще търсим друго измерение на информационната ефективност като скорост, сигурност и трайност. Веднъж завоювали съвършената малка единица за съхранение, ще можем да изработим стандарти – какво е информация и как да я съхраняваме. Това ще бъде много важно, защото търсим още сега стабилна база за съхраняване на информацията и възможност за библиотеките да работят с нея и да натрупат нов и вълнуващ „информационен опит“. Вероятно най-важният критерий за запазване на информацията ще бъде бързината и ефективността при нейното намиране.

Насока 4. Технологиите на търсене ще стават все по-сложни. Много хора днес мислят, че съвременните такива технологии са семпли, така е. Но също така е вярно, че дните на тези технологии са преброени. Повечето от тях са базирани на текстово търсене – на различни езици, на някои картинни, аудио и видео форми. Следващите технологии ще търсят и по вкус, мирис, устройство и структура, рефлексивност, скрити качества, маса, интензивност, тон, скорост и обем.

Тъй като ние овладяваме възможностите да провеждаме все по-сложни търсения, ролята на библиотекаря като асистиращ търсенето на информация

също става все по-важна. Хората няма да имат нито време, нито умения и ще имат нужда от компетентен медиатор.

Насока 5. Компресирането на времето променя начина на живот на библиотечните потребители. Спектърът на човешките потребности се разширява непрекъснато. Парадигмата „потребност“ се променя, еволюира и ускорява. Времето не достига във все повече области на живота, но компресирайки времето, ние компресираме нашите потребности. Съвременните хора спят средно два часа по-малко от преди 80 години (от 8.9 часа на 6.9 часа). 34% обядват в движение. 66% от младите хора сърфират в интернет или гледат телевизия, докато се хранят. 43% от хората вземат грешни решения поради липса на време за обмисляне.

С нарастването на спектъра на човешки потребности, нарастват възможностите на библиотеките да посрещат тези потребности. Те са движещата се мишена и библиотеката на бъдещето ще трябва да се организира според променящите се потребности на потенциалните потребители. Едно от нещата, които ще затрудняват е клавиатурата.

Насока 6. С времето ще се пренастройваме към вербално общество. Клавиатурата остава първият интерфейс между хората и електронната информация, въпреки че упоритите изследователи отдавна чувстват, че трябва да има по-добър начин. Дните на клавиатурата са преброени. Както вече отбелязахме, всяка технология има край и скоро ще станем свидетели на края на ерата на клавиатурата. Д-р Уилям Кросман – директор и основа-

тел на Института за говорещи компютри 2050 (William Crossman, Founder/Director of CompSpeak 2050 Institute <http://www.compspeak2050.org/Pages/Introindex.html>), предрича, че когато кажем сбогом на клавиатурата, ще започне настройването към вербалното общество. Той също предрича, че до 2050 г. грамотността (необходимостта да четем и пишем – бел. прев.) ще изчезне. Датата на преминаването към вербалното общество е въпрос на дебати, но безспорно е вярно това, че ще започне преминаването към него. Компютрите ще заприличат повече на хора с персонализиране, с характерни черти и други особености, които ще ни дават усещането, че сме в стаята с друг човек.

Насока 7. Търсенето на глобална информация е показателно. Много тайни от света на бизнеса са скрити в писмените документи на хората, които на говорят английски или някой друг по-разпространен език. Възможностите на компаниите за бизнес в чужбина зависят от познанията и разбиранията на културата, обществото и системите, с които оперира това общество. Глобализацията на пазара на труда и нестабилността и конфликтите предизвикват драматично движение на хора към 2015 г. и след това. Легалната и нелегална миграция днес засяга около 15% от населението на повече от 50 страни. Този демографски и икономически динамизъм ще нараства и ще размива националната идентичност. Възможността да изучим и разберем културата на страните от света е ключът към нашите възможности да се подготвим за глобалните общества на бъдещето. В същото време, когато ние

се запознаваме с глобалните общества, ще се появи новата ера на глобалните системи.

Насока 8. Подготвя се сцената за новата ера на Глобалните системи. Много хора не мислят в тази посока, но вече имаме примери за такива системи, служещи в сегашно време и играещи важна роля в живота ни. Днешните глобални системи включват международната търговия, глобализирания морски транспорт, метричната система, новинарските системи, световната пощенска система, времевите зони, глобалния въздушен транспорт и световните стокови борси. Две от най-новите са интернет и GPS системата. Малко хора се замислят за значението на глобалните системи. Но колкото по-напред вървим към хомогенизирането на обществата и културите, толкова по-голяма ще е необходимостта да създаваме такива системи. Примери за бъдещи глобални системи са: глобални счетоводни стандарти за търговските компании, глобална система за интелектуална собственост, глобален данъчен кодекс, единна валута, общи етични стандарти, официална метрична система за Земята. Хората ще се стремят да ги развият, защото това ще им носи милиарди печалба, само от очевидната ефективност, съпровождаща процесите.

Библиотеките ще играят ключова роля в развитието на глобалните системи, защото те ще имат задачата да архивират и разпространяват фундаментални „парчета“ от информация, необходима за затвърждаването на новите системи. Самите библиотеки са глобална система, бидейки опорна

точка за новите системи и новите култури.

Насока 9. Преминуваме от икономика с база стока към икономика, основана на опита. Световното население застарява и едва ли ще дойде време на Baby Boom – на високата раждаемост. Притежателите на собственост ще търсят начин да я трансформират в по-мобилен и свободен начин на живот. Всичко, което човек притежава, изисква внимание, а акумулирането на материални стоки за демонстриране на благосъстояние бързо губи значение. Опитът, знанията, уменията започват да придобиват ключово значение.

Как бихте оценили опита си в библиотечната работа? Никога не сте питан за това. Но в бъдеще опитът на работещия ще бъде основно мерило за оценка. Дните само на раздаването на книжки приключват. Дейностите в библиотеката ще бъдат най-различни и ще варират от начините на представяне на информацията до използването на нови и необикновени формати. Но по-важното е, че самите книги, които се четат, ще се оценяват не като материална стока, а като опит. Книгите ще се превръщат от „думи върху хартия“ до разнообразна дигитална демонстрация на информация; бъдещите книги ще се разглеждат и оценяват според опита, който те създават.

Насока 10. Библиотеките ще се превръщат от центрове за информация в центрове за култура. С появата на различни форми на информация главната роля на библиотеката като депозитарий на факти и информация се променя. Докато този вид източници са

още важни, започваме да наблюдаваме снижаване на библиотечния трафик. Идеята библиотеката да се превърне в културен център е в основата на нейната бъдеща важна роля. Тя ще обслужва не само с информационни ресурси, но ще има точна мисия и цели, развиващи се и променящи се с времето. Основана на проблемите на културата, библиотечна дейност ще докосва духа на общността, преценявайки приоритетите и осигурявайки източниците за поддържане на преценените като най-важни неща. Съвременните културни центрове включват музеи, театри, паркове и образователни институции. Библиотеката на бъдещето включва всичко това, но отделните общности преценяват своите нужди и натоварват библиотеката с конкретни дейности.

Препоръки за библиотеките. Библиотеките са в уникална позиция – още много хора си спомнят с благодарност за помощта, която са получили в библиотеките през тяхната младост; практически няма организации, които да си позволяват да „мразят“ библиотеките и също времето, с което библиотеките разполагат за собствено преоткриване е достатъчно.

Ролята на библиотеката в една общност се променя. Променят се нейните услуги и начинът, по който хората общуват с библиотеката. Затова нашите препоръки са по-обща, а библиотеките ще вземат свои собствени решения:

1. Да се оцени библиотечният опит. Започнете тестване на персонала, мнение, идеи, мисли и изработете методи как да достигнете до същността на важните за общността неща. Как да обслужите обществото като цяло и

всеки човек, който пристъпи прага на библиотеката.

2. Прегърнете новите библиотечни технологии. Болшинството от хората не са в състояние да изберат технологията, която е най-полезна. Още никоя институция не помага на хората в този избор и това е перфектна възможност за библиотеката – тя може да стане експерт и източник на новите технологии:

а) създайте технологичен борд, който да стои близко до нуждите на библиотеката;

б) организирайте технически грамотни хора от общността, които периодически да се срещат с хората и да дискутират техническите новости;

в) направете образователни лектории и демонстрации за хората.

3. Пазете паметта на собствената ви общност. Документите, касаещи региона, са с по-голяма значимост от всички други, пазени в библиотеката (Краезнание – бел. прев.). Паметта има много форми – не допускайте да се изгуби.

4. Експериментирайте с творчески пространства, така че бъдещата библиотека да се дефинира сама. Каква ще бъде тя след 20 години, това още е неизвестно, но днес можете да започнете със: място за срещи; място за кореспонденция (електронна поща); място за поддържане на електронни дневници; арт студия; звуко и видео-записни студия; зали на въображението; театрални работилници и т. н.

Много сме далеч от времето на Леонардо, когато книгите са били приковани с вериги. Но само драскаме по

повърхността на големите промени. Въпрос на развитие е написването на стратегията на библиотеките. Нашият съвет е да не стоим настрана от развитието и да се насладим на очакването от бъдещето.

За Томас Фрей

Томас Фрей е изпълнителен директор и старши футурист в Институт „Да Винчи“, където развива оригинални изследователски теории, които му дават възможност да говори върху необикновени неща и да показва насоки към уникални възможности. Той непрекъснато разрушава обвивката на традиционното разбиране, творейки фантастичния образ на бъдещето. Неговите идеи очароват ръководителите на много от „Стоте най-“ на Fortune – NASA, IBM, AT&T, Hewlett-Packard, Lucent Technologies, Boeing, Ford Motor Co и много други. Пресата го нарича с такива имена като „баща на изобретателите“ или „доайен на футуристите“. Преди да се открие Институт „Да Винчи“, Т. Фрей работи 15 години като инженер и дизайнер в IBM, където печели над 270 награди – повече от който и да е работещ в компанията.

За Институт „Да Винчи“

Институт „Da Vinci“ е неправителствена организация, основан в Колорадо, САЩ, от Томас Фрей. Бързо се превръща в център на прогностичната мисъл в страната и в чужбина. Целите на института са да се експериментират и внедряват нови идеи и открития, които да отключват проблеми на съвременния живот. Институтът провежда обучения, пътува из Америка, публикува идеи, строи футуристични обекти, особено за деца.

Преведе Красимира Игнатова

ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ЕЛЕКТРОННОТО ПУБЛИКУВАНЕ В БЪЛГАРИЯ

ТОШКА БОРИСОВА

„Международната инициатива“ Directory of Open Access Journals – DOAJ“ и тенденции в развитието на електронното публикуване в България“ бе темата на първия семинар „Добри библиотечни практики“ за 2005 г. Домакин бе Библиотеката на Нов български университет в София, а гост и основен лектор на семинара – Лоте Йоргенсон, Университет Лунд, Швеция. Тя представи целите и дейността на проекта.

Но какво е Directory of Open Access Journals?

„Директорията за свободен достъп до списания“ („Directory of Open Access Journals“) е дигитален архив или депозиториум на научни публикации. Изданията са оценени от специалисти и са достъпни в Интернет на адрес www.doaj.org. Списанията са предимно научни, освободени са от лицензионни и правни ограничения и най-важното – безплатни за крайния потребител. Проектът е инициран по време на първата северна конференция по проблемите на научната комуникация в Лунд-Копенхаген. Целта е да се улесни достъпа до научните публикации, да се повиши ползваемостта, да се увеличи броя на цитиранията, а съответно и високия импактфактор на публикациите.

Първоначално проектът е финансиран от Институт „Отворено общество“ и подпомогнат от SPARC. Същинската

работа по проекта стартира през януари 2003 г. а обслужването – през май. Участниците в него могат да бъдат организирани в три категории:

- създатели са научни работници и студенти, университети и др. научни институции и издатели;
- посредници – библиотеки, издатели, научни работници;
- спонсори – неправителствени организации, научни общности, редакции.

Какъв вид публикации са включени? Преобладават статиите, научните доклади, дипломните работи. Достъпът е он-лайн, а материалите са в HTML или PDF формати. Поддръжката на един такъв архив изисква разходи за хардуер, софтуер, персонал, архивиране. Directory of Open Access Journals получава подкрепата на Университета Лунд, Швеция, и на неправителствени организации. Двама библиотекари (един на пълен щат и друг на половин), а също и администратор (на половин щат) се справят с администрирането на архива. Наложен успешен модел на финансиране на ниво публикация е самофинансирането от автора, от институцията, към която принадлежи, или от бюджетни източници. Включването в архива е свързано с покриването на строги критерии за подбор. За да бъде публикувана в директорията, публикацията се оценява от спе-

циалисти в съответната научна област.

В момента в директорията са достъпни 1400 заглавия периодични издания с около 64 000 статии. В 360 от заглавията достъпът е до ниво статия, т.е. могат да бъдат претърсвани пълнотекстово. Търсенето е по всички полета, заглавие на статия, заглавие на издание, ISSN, автор, ключова дума, резюме. Директорията предлага и достъп по области на знанието, като ресурсите са разпределени в 17 тематични области: аграрни науки и хранително-вкусова промишленост, биология, химия, история и археология, право и политически науки, философия и религии, социални науки, изкуство и архитектура, бизнес и икономика, науки за земята, лингвистика и литература, математика и статистика, физика и астрономия, технологии и инженерни науки. Трябва да се спомене, че част от изданията имат не само електронно копие, но и аналози на други носители – хартия, CD и др. Ориентацията към електронно публикуване има своите предимства – пониски производствени разходи, лесна актуализация на съдържанието, по-широк достъп. Не случайно в изследване на Publishers Communication Group Inc. от август 2004 г. става ясно, че 84% библиотеките се отказват от абонамент на хартиен носител, когато съдържанието е достъпно в електронен формат. Освен това поради свободния достъп библиотеките включват този архив към препоръчваните от тях електронни бази данни.

От така представената информация става ясно, че научната общност прави стъпки да се обедини и да предостави за ползване резултатите от своя труд.

Как обаче стоят нещата в България?

Тепърва се създават колективи за публикуване на научна продукция он-лайн. На ниво институция тези стъпки се подкрепят от ръководствата на българските университети, институти и сдружения, които финансират тази локална научна продукция. Проблемите със застаряващия персонал и с достъпа до интернет в образователните и научни институции се отразяват и тук. Част от по-възрастните учени все още не приемат интернет като форма на научна комуникация. Нека изброим част от често поставяните въпроси: Ще се брои ли за научна публикация текст, ако е публикуван он-лайн? Няма ли така идеите ми да бъдат откраднати или преиначени? Защо да плащам за публикуване, когато на мен може да ми платят?

Все още се гледа недоверчиво към безплатния достъп – след като е безплатно доколко е научно, не е ли някаква пропаганда?

Другият въпрос, който стои, е този за авторските права. Ако текстът е веднъж предоставен на едно издание, не се ограничават възможностите на автора за разпространение на публикацията в други източници? Трябва да се подчертае, че Directory of Open Access Journals (Директория за свободен достъп до списания) също пази авторските права. Освен това, разпространявайки публикациите в DOAJ, авторът става по популярен, повишава се броят на цитиранията на статията. Името на автора влиза в публичното пространство и така повишава шансовете си да бъде привлечен като експерт или консултант в проекти или прояви.

Статистиката на посещенията показва, че учени от 140 държави ползват и публикуват научни материали в архива. Всеки месец постъпват по 100 предложения за включване на нови списания. В DOAJ има издания на практически всички езици (все още няма на български).

Повод за оптимизъм има и у нас. Расте ново поколение учени и изследователи. Има безплатни софтуерни решения за дигитални колекции и архиви. Много от българските издатели изнасят част от продукцията си он-лайн (вижте по-долу подбран списък от списания, бази данни и колекции от научни публикации от български автори). Остава желанието и организацията споменатите участници в издаването на научна продукция да синхронизират своята дейност и да помислят за включване в проекта „Директория за свободен достъп до списания – DOAJ“. Само така може да се стимулира създаването и разпространяването на българската научна и изследователската продукция не само у нас, а и извън пределите на страната, а DOAJ показва практически нарастващото значение на алтернативата на комерсиалното публикуване.

Списък от списания, бази данни и колекции от научни публикации от български автори

Електронни списания

Списание „Наука“

http://www.usb-bg.org/Bg/spisanie_Nauka.htm

Списание „Наука“ е издание на Съюза на учените в България. Годишно

излизат от печат 6 броя. Списание „Наука“ е единственото в България общонаучно издание. Разглежда въпроси, свързани с науката, образованието и технологиите, като се стреми да дава текуща информация на специалистите за най-новите тенденции и постижения в тези области.

За периода 2000–2004 г. съдържанието и отделни статии са он-лайн.

Списание на Българска академия на науките

<http://www.cl.bas.bg/magazines/Bas-journal/>

Електронният вариант на списанието дава он-лайн достъп до пълния текст на публикуваните в печатното издание материали.

Международни научни публикации (Journal of International Research Publications)

<http://www.ejournalnet.com>

Електронното многопредметно списание „Международни научни публикации“ се издава от Наука Инвест ЕООД – клон Бургас, със съдействието на Съюза на учените в България. Основната цел на издателя е да се разширят възможностите и съкратят сроковете за публикуване на научните резултати, получени от български и чуждестранни учени и специалисти; за рефериране на публикуваните статии. Списанието излиза на английски език и се издава в два формата:

- on-line HTML формат на виртуалния сървър <http://www.ejournalnet.com>;

- в offline версия на CD Rom се помещава съдържанието на списанието за една издателска година във формат: eJournal Offline (HTML).

Публикуването на статии се запла-

ща, достъпът обаче е безплатен.

Etudes balkaniques

www.cl.bas.bg/Balkan-Studies/etudes/etudes.html

Списание на Института по балкански изследвания на БАН. От 1994 г. съдържанието на изданието е он-лайн.

Светът на Физиката The World of Physics

http://www.inrne.bas.bg/wop/wop_4_2004/

Електронен архив 2000–2004 г.

Littera et Lingua

<http://www.slav.uni-sofia.bg/liliJournal/index.html>

Електронно списание за хуманитаристика на Факултета по славянски филологии (от 2004 г.).

Български език и литература

Научно-методическо списание на Министерство на образованието и науката <http://www.liternet.bg/publish/bel/content.htm>

Диалог

<http://www.uni-svistov.bg/dialog/>

Електронно тримесечно списание, издавано от Стопанска Академия „Д. А. Ценов“ – Свищов. Списанието е ориентирано главно към интердисциплинарни теоретико-методологични и приложни изследвания на съвременното общество и икономика – култура и философия, хуманизация и екологизация, информатизация и глобализация и други свързани с тях проблеми.

Театър

<http://www.slovo.bg/teatar/>

Списание за театър, театрална критика и театрален живот full-text.

Ethnologia Bulgarica

<http://www.cl.bas.bg/Ethnologia/default.htm>

Списание за българска етнология и фолклор, обща информация и съдържание.

Демократически преглед

<http://dem-pr.hit.bg/>

Списание за либерално гражданско общество: либерална политическа философия, стратегии на гражданското общество, геополитиката, политическа, художествена и религиозна култура, философия на историята; част от текстовете – он-лайн; четири книжки годишно.

Историческо бъдеще

<http://www.hfuture.hit.bg/>

Списание за исторически и интердисциплинарни изследвания; излиза два пъти в годината; публикува материали, които поставят под въпрос остатъчни интерпретации, търсят нови измерения на вече изследвани аспекти от историята, организират по нов начин събития и факти, провокират полемика и дискусии; съдържание и резюмета.

Известия по история

<http://www.history.swu.bg/index.htm>

Годишник на ХТМУ – Annuals of the University of Chemical Technology and Metallurgy

<http://www.uctm.edu/bg/research/journal.html>

Химико-Технологичният и Металургичен университет издава годишника. От 2000 г. това списание излиза само на английски език под името Journal of the University of Chemical Technology and Metallurgy. Статиите, публикувани в списанието, се реферират в Chemical Abstracts и Реферативный Журнал Химии. Броевете за 2000–2004 г. са в електронен формат.

Scientific Research on-line

<http://press.swu.bg/epub/index.html>
Електронно списание; ЮЗУ „Н.
Рилски“, Благоевград; 3 броя.

Bulgarian Musicology – online
<http://musicart.imbm.bas.bg/BM-online.html>

От 1999 до 2002 г. съдържание с анотации.

Електронни бюлетини

Бюлетин „Българистика“
<http://www.cl.bas.bg/magazines/bulgantica/default.htm>

Бюлетин „ВЕСТИ“ на Европейски иновационен център – България

<http://www.irc.bg/bg/inner.php?index=1196>

Изданието подпомага и консултира малките и средни предприятия, изследователските организации и отделни изследователи в областта на международното коопериране и трансфер на технологии. Има електронен архив за 2003 и 2004 г.

Електронният бюлетин „Информационно общество“

<http://www.infosociety.bg/e-bulletin/2004/e-bulletin-5/IS-2004-05.htm>

Бюлетинът предоставя специализирана информация за европейската и националната политика и законодателство, свързани с развитието на информационното общество. На български и английски език. Ползването му изисква регистрация.

INFOсвят НАЦИД

<http://www.nacid.nat.bg/maininfo1.shtml>

Тримесечно електронно списание за новости в моделите на управление и структурата на образованието и науката, тенденциите в научноизследователската и технологичната политика

и структурирането на Европейското научноизследователско пространство. Достъпът до съдържанието изисква регистрация.

Бази данни

„Сирена I“ – защитени дисертации и научно-изследователски разработки

<http://www.nacid.nat.bg/bgicons/>

Библиографско-реферативна информация на български език за завършени научни проекти и библиографска информация на български език за докторски дисертации, защитени след 1994 г. Включени са и дисертации, защитени от чужди граждани в България. Свободен достъп.

„Сирена II“ – защитени дисертации на английски език с анотации

<http://www.nacid.nat.bg/bgicons/>

Библиографско-реферативна информация на английски език за защитени докторски дисертации след 1994 г. Включени са и дисертации, защитени от чужди граждани в България. Свободен достъп.

База данни „Публикации“

<http://www.nacid.nat.bg/bgicons/>

Съдържа анотации на статии, публикувани в избрани български научни списания и годишници на научни институти и университети, на английски език. Актуализира се тримесечно. Търсенето може да се извършва по рубрики или по ключови думи, съдържащи се в текста. Свободен достъп.

Базата данни „Иновации“

<http://www.nacid.nat.bg/bgicons/>

Базата данни е създадена през септември 2001 г. в отговор на комюникето на Европейската комисия „Ино-

вациите в икономиката, базирана на знанието“. Поддържа се на български език и съдържа информация за специализацията на българските научно-изследователски инфраструктури (висши учебни заведения, академии, институти, организации и фирми), както и за най-новите разработени продукти, подходящи за трансфер от науката към бизнеса. Предоставена е възможност за търсене както на иновационни продукти, така и на партньори за съвместни научни изследвания.

Базата данни „Сигнал“

<http://www.nacid.nat.bg/bgicons/>

Базата данни предлага на български език политематична библиографско-реферативна информация по материали от чуждестранни научно-технически публикации. Съдържа резюмета и библиография на първичните документи. Следи се икономическото развитие по страни и региони, състоянието и тенденциите в основни промишлени сектори в света, новости в техниката и технологиите, маркетинга и мениджмънта. Базата данни се актуализира ежесмесечно. Оригиначните документи се съхраняват в НАЦИД. При заявка може да се изготви превод и да се предостави копие.

Електронни книги

Без да ограничавам информацията само до научна периодика, много български учени и изследователи публикуват и книгите си он-лайн. Можете да прочетете например:

Икономика на знанието

<http://www.arc.online.bg/fileSrc.php?id=508>

Financial Instruments, Programs and Initiatives in Support of Information Society (in Bulgarian)

<http://www.arc.online.bg/fileSrc.php?id=759>

Автори: Т. Сточнов, Д. Динкова, З. Дамянова и Р. Тренчева. ARC Fund, 2001, 93 с.

Bulgaria Illustrated History

<http://www.bulgaria.com/history/bulgaria/index.html>

Част от изданието е на английски.

Виртуално помагало по правни науки в Република България

www.legaltheory.org

Помагалото е създадено от гл. ас. д-р Георги Денков, преподавател в Юридически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

Специализирани портали, електронни библиотеки, колекции

Специализиран портал ЛИТЕРАТУРНА МРЕЖА

<http://www.liternet.bg/>

Виртуална библиотека „Слово“

www.slovo.bg

Български интернет клуб по Философия

<http://philosophy.tonev.net/>

Демокрит

<http://www.democril.com/>

Портал за открития, изобретения, техника и ресурси; горещи теми от научната работа в България и чужбина.

Електронният портал Bibliotheca Slavica

<http://www.libsu.uni-sofia.bg/slavica/BibliothecaSlavica.html>

Националният портал за интелектуалната собственост

<http://www.ipbulgaria.com/>

Единствено уеб-базирано пространство у нас за обмен на актуална информация и дискусии в сферата на интелектуалната собственост. За него работи екип от професионални журналисти, международно признати експерти в областта на интелектуалната собственост.

Електронна библиотека на катедра „История, философия и социология“

<http://www.uni-svishtov.bg/philosophy/Library.html>

Издава го Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Лаборатория по математическа химия в университета „Проф. Асен Златаров“

<http://omega.btu.bg/publications.php>
Електронни публикации на Лабораторията по математическа химия в университета „Проф. Асен Златаров“.
Applied Research and Communications Fund

<http://www.arc.online.bg/aboutus.php>
Неправителствена организация „Фонд за приложни изследвания и комуникации“ публикува част от своите изследвания и анализи он-лайн.

Виртуален център за музика, култура и научни изследвания

<http://www.virtualcenter-bg.com/indexbg.htm>

Оригинални трудове, изследвания и произведения на изкуството, труднодостъпни или недостатъчно познати.

IN MEMORIAM

На 2 януари почина в разцвета на силите си

Светлана Константинова

(1961–2006),

ръководител на отдел „Каталогизация“ на

Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“.

Трудовият ѝ път премина в библиотеката – от сътрудник в

Методичната читалня до ръководител на отдел.

С такт и внимание към всекиго и с жизнерадостния си дух тя успяваше да създаде добра и творческа атмосфера.

Народната библиотека загуби един прекрасен човек и способен специалист.

Поклон пред светлата ѝ памет.

НЕМСКИЯТ ОПИТ

В ДИСТАНЦИОННОТО ПРОДЪЛЖАВАЩО ОБРАЗОВАНИЕ НА БИБЛИОТЕКАРИ И ИНФОРМАЦИОННИ СПЕЦИАЛИСТИ

МАРИНА ЕНЧЕВА

Продължаващото образование за библиотекари в Германия придобива все по-голяма значимост в епохата на бурно развитие на информационните технологии. Докато обаче, от една страна, обучението през целия живот се превръща във важен фактор като цяло и особено в динамични професионални области като библиотечно-информационните науки, то, от друга, времевите и финансови ресурси за него стават все по-ограничени. В същото време обучението и продължаващото образование за всички професионалисти в информационния сектор започват да акцентират върху необходимостта от придобиване на знания за информационните и комуникационни технологии. С оглед на тази тенденция от голямо значение за библиотечните специалисти е да използват по-интензивно възможностите на дистанционното обучение от останалите професионални групи.

Предприетите на немската библиотечна сцена инициативи по отношение на продължаващото образование са хетерогенни и само частично удовлетворяват изискванията на днешния ден. Фактори, утежняващи проблема, са липсата на поставени на национална основа структури при немското библиотечнознание, както и недостатъчното оборудване, човешки и финансови ре-

сурси на агенциите, предлагащи продължаващо образование за библиотекари. Списъкът на тези агенции в Интернет през 2003 г. включва 11 организатори на курсове за библиотекари(1). Към тази група се отнасят професионални организации и федерации, департаменти за продължаващо образование към библиотечни сдружения, университетски катедри по библиотечно-информационни науки и др. Картината се допълва от по-общите курсове на организациите, към които принадлежат библиотеките, разглеждащи специфични за институциите теми или обучаващи (например в използването на програмите на MS Office).

Най-успешната програма за продължаващо образование на библиотекари в Германия е инициативата „bibweb“, която стартира през 2001 г. Съвместният проект „Интернет обучение за библиотеките“ на ekz Reutlingen (компания за библиотечни услуги) и фондация „Бертелсман“ има за цел подпомагане навлизането на он-лайн медиите в библиотеките и увеличаване предлагането на базирани на интернет библиотечни услуги чрез разпространение на експертно знание. Он-лайн курсът се състои от три модула, осигуряващи познания за основите на интернет, систематичното боравене с

информация в Глобалната мрежа, както и планирането и създаването на собствени интернет страници. Съдържанието на отделните модули е:

Модул 1: Основи

- възникване и развитие на интернет;
- преглед на наличната информация в мрежата;
- използване на изискваните програми за работа в интернет;
- основи на управлението на информация;
- въведение в библиотечната информация, достъпна в интернет;
- използване на електронна поща (e-mail).

Модул 2: Систематично боравене с информация в интернет

- стратегии за търсене;
- услуги, свързани с търсещи машини и директории;
- мета-търсещи машини;
- критерии за оценка на интернет ресурси;
- трансфер на резултатите от търсенето;
- авторско право.

Модул 3: Планиране и създаване на собствени интернет страници

- въведение в HTML и други езици за създаване на уеб-сайтове;
- концепция и планиране на разходите за създаването на собствени интернет страници;
- авторско право;
- преговори с библиотечния персонал и местните власти;
- оценяване.

90% от служителите на немски публични библиотеки, завършили курса „bibweb“ през първата година от функ-

ционирането му, биха участвали отново в он-лайн курс. Крайното оценяване на „bibweb“ от участниците чрез попълване на анкета разкрива и други интересни детайли:

- 69% от курсистите са подобрили ефективността си на учене;
- 91% биха продължили да се обучават в друг он-лайн курс;
- 58% считат помощни средства като „горещата линия“ и чата за полезни.

Но:

- 40% не правят упражненията он-лайн, а с помощта на разпечатки;
- 43,7% не използват електронната поща като средство за комуникация с останалите участници в „bibweb“ и общуват само с колегите си в работата.

От тези факти може да се заключи, че в началния етап от реализацията на обучението чрез он-лайн курса предимствата на e-learning са високо ценени, но малко използвани.

През 2002 г. партньорите по проекта „bibweb“ решават да разширят обхвата на предлаганите он-лайн курсове чрез т.нар. „Обучаващ форум за библиотеки“. Причините за това са много. В началото на XXI век библиотеки те се изправят пред нови технологични, социални и икономически предизвикателства. Информационните специалисти трябва продължително и систематично да разширяват своите познания, за да могат да приложат иновативни методи в области като ориентация към потребителя, предаване на умения за четене и намиране на информация и библиотечни услуги за младите потребители. Счита се, че съществуващите програми за продължаващо образование в областта на БИН в Гер-

мания не отговарят на съвременните изисквания, а 80% от немските публични библиотеки се намират в градове с по-малко от 50 000 жители и имат средно само 1,5 служители. Като се вземе предвид и фактът, че бюджетите за продължаващо обучение са много ограничени, почти е невъзможно тези библиотекари да участват в курсове извън града.

Финансирайки и организирайки инициативата „bibweb – Обучаващ форум за библиотеките“ фондация „Бертелсман“ и нейният партньор по проекта *ekz.bibliotheksservice GmbH* предлагат практически ориентиран пилотен проект за образование и продължаващо обучение на библиотекари. Платформата за електронно обучение, използвана при проекта, е разработена от фирма *time4you GmbH* (Карлсруе).

Основните цели на проекта за он-лайн обучение „bibweb“ са разпространението на практически ориентирано експертно знание и функционирането на обучаващата платформа на курса като централно „място“ за среща на библиотекари и професионалисти от сходни направления. Методът за *e-learning* е успешно приложен в проекта „Интернет обучение за библиотеките“ и е развит в новия проект, който подпомага библиотеките чрез методично подобряване на структурите за продължаващо образование и оптимизиране на учебното съдържание на курса. Съдържанието е изработено и редовно актуализирано от компетентни специалисти-библиотекари в координация с партньорите по проекта, като е използван ноу-хау на компанията за библиотечни услуги *ekz.bibliotheksservice*

GmbH. Това гарантира широкото прилагане на актуално експертно знание при разработката на курса.

Чрез използване на новата медия библиотеките могат да обучават своите служители на специални умения без високи разходи, а специалистите директно да прилагат придобитите знания в работата си. От друга страна, системното обучение на персонала подобрява значително мотивацията на служителите и библиотечното обслужване. Информационните специалисти имат възможност да участват в он-лайн курсовете без зависимост от времето и мястото, на което се намират, и да избират учебното съдържание и ритъма на обучението си индивидуално.

Базираното на интернет обучение е посрещнато с интерес от немските библиотекари. Проектът „bibweb – Интернет обучение за библиотеките“ е оценен с 2.1 от участниците (при скала от 1 до 6 като 1 е най-високата оценка), а 69% от курсистите считат, че са научили повече при он-лайн курса в сравнение с конвенционалното обучение(2). Обменът на идеи между участниците, посредством чата и дискуссионните форуми на платформата за обучение *bibweb*, стимулира ученето в социален контекст чрез личните контакти и обmena на информация. Дори библиотечните потребители печелят от новите форми на обучение, тъй като познанията на информационните специалисти, придобити от он-лайн курсовете и интернет, могат да им бъдат предадени под формата на модерни библиотечни услуги.

Он-лайн курсът „Фокус върху потребителя“ служи като отправна точка

към курсове, посветени на младите читатели, библиотечното кооперирането в областта на образованието и др. В различните он-лайн курсове в рамките на проекта „Обучаващ форум за библиотеците“ вземат участие повече от 2500 библиотекари и специалисти от сходни професионални направления (около 25% от квалифицирания библиотечен персонал в Германия) и така актуалното, практически ориентирано експертно знание в областта на БИН получава широко разпространение. Във всеки курс има общо въведение в темата и модул, посветен на специфични библиотечни умения. Специалният модул на курса „Фокус върху потребителя“, например, включва теми като библиотечен маркетинг, анализ на целевите групи, нови методи за разпространение на знания и др. В курса, посветен на младите библиотечни потребители, се акцентира върху маркетинговите инструменти за привличане на младежи в библиотеците, анализиране на техните интереси и създаване на стимули за ползване на библиотечните услуги.

Специално внимание се отделя на разбираемостта на учебното съдържание, която се проверява чрез конкретни примери и упражнения. За мотивиране и информиране на потенциалните потребители на „bibweb“ и техните работодатели отделни ключови теми от програмата се предлагат безплатно чрез платформата за обучение на „bibweb – Обучаващ форум“. Останалите части от курса са достъпни срещу заплащане.

Първият курс от разширения проект – „Фокус върху потребителя“ се със-

тои от следните теми:

- основни елементи, свързани с ориентацията на библиотечния потребител;
- библиотечен маркетинг, насочен към потребителя;
- индикатори за измерване ориентацията на потребителя.

Целите на обучението при този курс са:

- участниците да се научат как да прилагат ориентирани към потребителя подходи в различните сфери на библиотечната работа, напр. при създаване и представяне на медийни продукти, оптимизиране на библиотечните услуги и техническо оборудване на библиотеците;
- да се усвоят методите за анализ на целевите групи и събиране на данни за дейността на отделите по отношение на библиотечния потребител;
- да се изградят умения за дефиниране на насочени към потребителя цели при библиотечната работа и ефективно представяне на тези цели пред обществеността и в рамките на библиотечната структура;

- курсистите да се научат да работят с библиотечните потребители;

- запознаване на участниците с различни инициативи от библиотечната практика, ориентирани към потребителя с цел въвеждането им в техните собствени библиотеки.

Като допълнение към общата концепция за работа с библиотечните потребители, курсистите да усвоят ефективни индивидуални подходи, които да приложат в практиката.

Вторият курс – „Фокус върху младите библиотечни потребители“, разглежда следните теми:

- основни елементи на библиотечната работа с младежите;
- библиотечен маркетинг, насочен към младите потребители;

- примери за успешни инициативи.

Курсът си поставя следните цели:

- участниците да се запознаят с библиотечните услуги, предназначени за младежи;

- да се осъзнаят особеностите на младите библиотечни потребители като целева група и да представят примери за интересни и успешни инициативи;

- информационните специалисти да получат повече актуална информация за целевата група „младежи и млади възрастни“, за да работят по-професионално с нея;

- запознаване със стратегиите за провеждане на инициативи и предлагане на библиотечни услуги за младежите;

- прилагане на маркетингови инструменти за привличане и ангажиране на младите в библиотеките;

- анализ на възможностите за предоставяне на услуги за млади потребители в различните типове библиотеки съвместно с други институции.

След регистрация участниците получават свободен достъп до он-лайн курса за три месеца. Така те разполагат с достатъчно време да интегрират предвидените модули за обучение (от 30 до 50 на брой) в своя професионален график.

Целевата група на он-лайн курсовете в рамките на проектите „bibweb“ са библиотечни служители, специалисти от сходни професионалисти направление, студенти и безработни от немско-

езичните страни, търсещи различна професионална реализация. Регистрацията за курсовете се осъществява чрез компанията за библиотечни услуги ekz.bibliotheksservice GmbH. Участниците могат да се регистрират отделно за всеки модул или едновременно за трите части на курса. След приключването на всеки модул се издава сертификат от Фондация „Бертелсман“ и ekz.bibliotheksservice GmbH, удостоверяващ квалификацията на участника в специфични библиотечни области. Цените, вариращи между 75 и 105 евро, са сравнително умерени, а за студенти и безработни са предвидени допълнителни намаления. Курсистите, подпомагани от съвети и електронни наръчници, сами определят ритъма на обучението си. Участниците имат възможност да обменят идеи със своите колеги чрез електронния дискуссионен форум на сайта на курса, за да подобрят ефективността на обучението си. При възникване на проблеми курсистите могат да си помагат посредством формите за дискусия на сайта или да се обръщат към администраторите на курса по електронна поща или телефон.

За осъществяване на проекта се предвиждат една година за подготовка и три години за провеждането на обучението чрез активно действаща он-лайн платформа. Първоначално ефективността на платформата за обучение е тествана върху информационни специалисти от няколко библиотеки, подбрани от партньорите по проекта.

Първият курс в рамките на проекта „Фокус върху потребителя“ е представен на обществеността през юли 2002 г., а вторият „Фокус върху младите биб-

лиотечни потребители“ – през април 2003 г. С цел да се гарантира качество-то на предлаганото он-лайн обучение е сформирана пилотна група, която се събира няколко пъти годишно и консултира инициаторите на проекта „bibweb – Обучаващ форум за библиотеките“ по въпроси за методите на преподаване и съдържанието на курсовете (оптимизиране предаването на учебното съдържание, изпитните процедури и начина на презентиране). Пилотната група се състои от 10–15 представители на различни области – библиотекарите, образователни експерти, учители, университетски преподаватели и партньорите по проекта.

За ефективното разпространение на знания не е достатъчно само предоставяне на учебно съдържание в интернет. Чрез сценарий на он-лайн обучението и концепция, формирана на базата на дитактическите принципи, се повишава вероятността новата информация да бъде възприета в рамките на социалния контекст и посредством активното участие на студента. Екипът на проекта „bibweb“ е системно подпомаган от експерти в сферата на e-learning и затова достиженията на теорията и практиката в областта на дистанционно обучение намират отражение в он-лайн курсовете за немските библиотекарите.

Проектът „bibweb – Обучаващ форум за библиотеките“ разпространява практически ориентирано научно знание и заема централно място сред инициативите за продължаващо образова-

ние на библиотекарите в Германия. От 2001 г. досега в он-лайн курсовете за библиотекарите вземат участие повече от 4500 участника от Германия, Австрия и Швейцария, което е голям успех за организаторите. През 2004 г. проектът е отличен с първо място на конкурса „Европейски e-learning инициативи“, организиран от провинция Баден-Вюртемберг⁽³⁾. През същата година bibweb се нарежда и сред 10-те най-успешни проекта – резултат на партньорство между публични и частни институции. Инициативата на Фондация „Бертелсман“ и компанията за библиотечни услуги ekz.bibliotheksservice е високо оценена не само в библиотечните среди в немскоезичния свят, но се радва и на по-широко обществено признание. Това е сериозна предпоставка за разширяване обхвата на проекта „bibweb – Обучаващ форум за библиотеките“ по отношение на предлаганите теми и търсената целева група от участници.

Литература

1. Ball, R. (2003). „Libraries and Distance Education - a German View“. *Libri* 53: 71-81.
2. Bertelsmann-Stiftung. 2005. Bibweb – Lernforum für Bibliotheken. URL: <http://www.bertelsmann-stiftung.de/cps/rde/xchg/SID-0A000F0A-C1373F53/stiftung/hs.xsl/4182.html> (Прегледана на 2.X.2005 г.)
3. Bertelsmann-Stiftung. 2005. Bibweb - Pressemeldung. URL: http://www.bertelsmann-stiftung.de/cps/rde/xchg/SID-0A000F0A-06BA6E72/stiftung/hs.xsl/16412_13683.htm (Прегледана на 4.X.2005 г.)

БИОБИБЛИОГРАФИЯ ЗА АНТОН ДОНЧЕВ

ЦВЕТАНКА ПАНЧЕВА

75-годишният юбилей на един от най-популярните съвременни български писатели – Антон Дончев беше добавящо отбелязан наскоро с излизането от печат на обширна негова библиография. Считаю, че именно библиографията на твореца е подходящият начин да се изтъкне юбилейната му годишнина, защото тя представлява синтезирана информация за сътвореното от него и мерило за отношението на съвременниците му. Едновременно с това тя е и записаната памет и посланието към идните поколения, които също ще изследват приноса му в българската литература. Изданието е жест на уважение към академик Антон Дончев от страна на Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии, което неотдавна го удостои с почетното научно звание „доктор хонорис кауза“.

Биобиблиографията е дело на доц. д-р Донка Правдомирова и е първият опит да се систематизират в пълнота литературно-художественото и публицистичното творчество на писателя, неговите обществени изяви, отразени в периодичния печат, а също и цялостното му възприемане от страна на литературната критика и от широката публика. Тя се предхожда от уводната статия на академик Иван Радев. В нея той въвежда читателя в творческия свят на Антон Дончев, като непрекъснато

коментира и интерпретира едни или други библиографски данни. Целта му е не само да обрисова портрета на писателя и човека Антон Дончев, но в същото време и да подчертае голямото значение на библиографията като „строго и безпощадно огледало, ...като мярка за таланта, за извършеното от творческата личност, за онова, което трябва да свидетелства за него пред потомците“. Така същинската библиография и въвеждащият текстологичен анализ представляват едно хармонично, взаимнодопълващо се и завършено цяло, каквото рядко съм срещала в други издания. (Подобен подход – да се представи отделният творец като максимално се използват, обобщават и анализират библиографските сведения – по великолепен начин беше приложен за пръв път от проф. Милена Цанева в студията ѝ към втория том на библиографията за Иван Вазов.)

В биобиблиографията си Донка Правдомирова в основни линии е следвала наложените традиции в персоналията на българските писатели, но е предприела съзнателно и някои отклонения от нея, за да открие специфичните особености във възприемането на творчеството на Антон Дончев. Като опитен библиограф тя очевидно е наясно с възможните вариантни решения на отделни въпроси, свързани с подбора и структурирането на материали-

те, затова коректно е мотивирала своя избор в обяснителните бележки. В хода на изложението си аз ще обърна специално внимание на тези нейни предпочитания.

Библиографското издирване е извършено с професионална прецизност и максимална пълнота, особено при разкриването на материалите на български език. Включени са всички художествени текстове на Антон Дончев – романи, разкази (включително и за деца), публикувани литературни сценарии, пътеписи, есета, единични поетични опити. Подробно е отразена неговата публицистика – статии и отзиви, очерци, репортажи, интервюта, изказвания, бележки. Описани са също изданията, съставени и редактирани от Антон Дончев, преводите на произведенията му и литературата за него – в общ обем около 600 библиографски описания. Извън обекта на библиографията са останали електронните и непубликуваните документи. Споделям решението на съставителката да не се включват към основните описания интернет-адреси, посочващи електронна версия на авторови творби, след като те са представени чрез книжния си носител. Подобни ресурси не случайно се определят в международната терминология като „документи с динамичен характер“, защото тяхното съществуване в интернет-пространството е твърде мобилно и краткотрайно. По тази причина считам, че на този етап отразяването на конкретни електронни публикации, паралелно с традиционните, не я обогатява съществено. Намирам за много уместен избрания подход да се оформят в отделно приложение елек-

тронните адреси на 27 български и 41 чужди периодични издания, в които може да бъде намерена информация, свързана с Антон Дончев, без тя да се съотнася към конкретни библиографски описания. В друго приложение са посочени произведенията на писателя под формата на аудио-визуални документи като се описва наличността им в Българската национална телевизия, радио и филмотека. Изключването на непубликуваните документи от библиографията също считам за приемливо, докато са лично притежание на автора, главно поради липсата на обществен достъп до тях.

Издирените материали са систематизирани в два основни дяла: „А. Дончев в България“ и „А. Дончев в други страни“. В частта „А. Дончев в България“ са открити самостоятелно първите публикации на автора. Съставителката целенасочено е включила тук не само отделните негови произведения в периодичния печат, а и първите издания на книгите му, т. е. всички отпечатани за първи път текстове. Възприетото решение има предимството, че откроява нагледно ранното утвърждаване на Антон Дончев като автор на исторически романи, без по това време той да е активно пишещ в периодичния печат (напр. той е само на 26 години, когато се издава романът му „Пробуждане“ и на 34, при отпечатването на „Време разделно“). Отделно са регистрирани преизданията. Това е направено за да се очертае огромната популярност на книгите му, особено на романа „Време разделно“, който претърпява 16 издания в главозамайващия тираж от около 650 хиляди екземпляра

само на български език. Негативното последствие от подобна структура обаче е, че се разпиляват на различни места еднаквите текстове на писателя. Давайки си сметка, че по този начин пренебрегва една от най-важните функции на персоналията, а именно да идентифицира и обобщава информацията за сходните текстове като отразява и промените между първата и всички останали публикации на един и същ текст, съставителката отстранява в известна степен този надостатък на структурата чрез показалеца на заглавията на произведенията на автора.

В самостоятелен подраздел са изведени изданията, съставени и редактирани от А. Дончев, включително е отразено участието му в редакционните съвети на периодични издания като „Везни“, „Издател“, „Български писател“. Отделно място в структурата на указателя заемат публикациите на чужди езици, отпечатани в България, както и литературата за него.

Отразяването на рецензиите за авторските творби също предполага сложен избор от страна на библиографа, с положителни и с негативни последици за възприеимането на изданието. Съставителката е предпочела да посочва рецензиите веднага след описанието на творбите, за които се отнасят, т.е. в раздела на авторското творчество. Тя мотивира подхода си с това, че „по този начин авторовият текст и научната му рецепция изграждат единно информационно поле, което освен че е надежден източник за първоначалното възприятие на даденото произведение от страна на литературната критика, е и изключително удобна форма за бъдещите на-

учноизследователски разработки“. И все пак не може да се елиминира фактът, че рецензиите и отзивите, макар да са неразривно свързани с текста, за който се отнасят, представляват същността, опорния стълб, определящ отношението към автора. Затова по-логично е мястото им да е в раздела „за него“, като за връзка с произведенията се използват препратки. Поставени към авторските творби рецензиите са изкуствено разделени от други сходни по съдържание материали, каквито са например научни изследвания и публикации, които се позовават на отделни романи на Антон Дончев, литературни полемики, отзиви за театрални постановки и филми по конкретни негови книги и др. подобни. Приетата структура позволява всяка рецензия да се свърже в единно цяло с произведението, за което се отнася, но, от друга страна, тя се откъсва от останалите рецензии (към преизданията) и от публикациите по същата тема. И в този случай решението на проблема е намерено чрез изработването на детайлизиран тематичен показалец на литературата за Антон Дончев, в който и рецензиите и всички останали материали, отнасящи се до едно и също произведение, са събрани в отделна рубрика.

Вторият основен дял „Антон Дончев в други страни“ е структуриран по страни, като вътре отделно са обособени преводите и литературата за него. Тази част включва около 160 описания на материали на 23 езика (включително на редки езици като хинди, японски, шведски, румънски, албански, латишки) и също е подчинена на идеята да се очертае по най-добър начин популяр-

ността на автора, в случая – в чужбина. Избран е оригинален подход, а именно по-голямата част от описанията да се допълнят с характерни цитати, извлечени от отзиви и рецензии за преведените негови книги в чужбина. Цитатите са взети от български издания, но тук те „заемат конкретното си място след по-пълния библиографски запис“. Макар и да признава, че този дял вероятно не е пълен, съставителката определено е постигнала целта си. Посочените библиографски данни са достатъчни за да убедят читателя, че „Време разделно“ е една от най-превежданите и положително оценени в чужбина творби от съвременен български автор.

Сериозно място в изданието, с възможностите си за търсене, заемат показалците: на произведенията на автора по литературни видове и по заглавия; азбучен показалец на книгите му; на произведенията, преведени в други страни; показалец на езиците, на които са преведени; на периодичните издания, в които той е сътрудничил; тематичен – отделно на произведенията му и на литературата за него; именен. Чрез тях се постигат разнообразни аспекти за изследване творчеството на Антон Дончев и неговото възприемане, включително и чрез театрални представления и филмови версии. Показалците, както вече изтъкнах, имат в случая и друга много важна роля, като сполучливо коригират някои неудобства на предпочетената структура на изданието.

Открояваща се особеност на библиографията са обширните и същевременно синтезирано-информативни ано-

тации към по-голямата част от описанията. Те са доказателство за сериозна работа с отделните текстове, от които съставителката е успяла да изведе най-ценната информация, а в редица случаи и най-характерните за стила и езика на изложението цитати, и да събуди интереса на ползвателите към по-дълбочено изследване на самите документи. От творчеството на А. Дончев най-подробно са анотирани интервютата и изказванията от последните години (около 70), които свидетелстват за активната му гражданска позиция по дискусии за съвременното ни проблеми. Много важна функция имат и анотациите към рецензиите, полемиките и отзивите за филмите, защото наред с оценката за автора те отразяват и характерната за годините, в които са писани, фразеология и начин на мислене.

Библиографията привлича вниманието и с подробния летопис на живота, творческата и обществената дейност на автора, а също и с отличното си издателско оформление.

Какво още ни показва „Огледалото“ на Антон Дончев? Според автора на уводната статия академик Иван Радев, читателите, които внимателно се вглеждат в библиографията, непременно ще открият още един нейн пласт. Като документиращ творческия път и литературните контакти на автора, неговото отвоювано място в литературата тя откроява едновременно с това и какъв не е бил Антон Дончев през годините – конюнктурен рецензент, угоден за силните на деня, автор на хвалебствени слова, нито „всеяден“ творец, изявяващ се във всички жанрове. Припомняйки

ни известната максима на Атанас Далчев, че „един писател личи и по това, което той не си позволява да пише“, проф. Иван Радев още веднъж насочва нашето внимание към ролята на библиографията като безпощадно огледало, измерващо постъпките на личността във всяко „време разделно“.

Настоящата библиография на академик Антон Дончев по най-добър начин е изпълнила тази роля. Нека ѝ пожелаем успех по пътя към читателя!

Правдомирова, Донка. Антон Дончев : Биобиблиография / Донка Правдомирова. — София, 2005. — 265 с.

ПРЕМИЕРА

В края на миналата година се състоя премиерата на „Седем песни за Армения“ на Кеворк Емин.

Тя съдържа седем есета – апотеоз на обичта към родината, на нейната история, бит и настояще. Написана през 1974 г., книгата е поетичен пътепис през хилядолетната история на арменския народ, през годините, когато той се е борел за свободата си, насилствено е

изгубвал най-верните си синове, вървял е по трудния си път, за да остави своята диря в историята на цивилизацията. Написана от лекото и вдъхновено перо на вече покойния К. Емин, тя търси и намира пътя към сърцето на българския читател тридесет години след своята премиера. Но това не я прави по-малко интересна и увлекателна.

Преводът на Арманд Басмаджиян ни повежда със същата лекота през вековната история, през борбата за живот с камъка и водата, с вкаменелата се от несгоди земя и огъня, за да ни изведе до светлите страници на арменската литература и песен.

Оформена от рисунките и таланта на две художнички – Мари Басмаджиян и Евелина Велинова, „Седем песни за Армения“ е издадена от Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ и Томас Басмаджиян след като спечели конкурс на Националния център за книгата.

Книгата „Седем песни за Армения“ може да закупите директно от НБКМ, отдел „Експедиция“
☎ 988-28-11 (287)

ВЪЗРОЖДЕНСКА АКАРДЖА И СТАРА ЗАГОРА

ЕЛЕНА ФУРНАДЖИЕВА

Иван Аяров, Нейчо Кънев и Невена Ганева – видни специалисти и общественици, не за първи път се устремяват към дълбините в миналото на хилядолетната Стара Загора, очевидка на съдбоносни европейски и балкански събития. И като че ли колкото повече исторически факти се разкриват, толкова още има да се дълбае в една или друга посока. Събитията взаимно са се обуславяли и все и все нещо ново ще се намери или ще се види в нова светлина. В това е значимият принос на книгата им „Възрожденска Акарджа и Стара Загора“. На първите ѝ страници намираме осемте названия на града, които е носил през вековете, с кратки сведения за съответния период, съпроводени с едно лирично обръщение към този „вечен град“ от общественика и поета Иван Аяров.

Своята програма авторите представят подробно и обосновано в предговора, в който изясняват както позицията и намеренията си, така и някои подробности в структурата на книгата, специфичните им решения за по-добра ориентация на читателите и особено за онези от тях, които многократно ще разгръщат нейните страници.

Посвещение със снимка на Народното читалище „Св. Климент Охридски“ в Стара Загора напомня за първото предиосвободенско старо-загорско читалище, основано през 1858 г. в махалата Акарджа.

Така авторите ни въвеждат в основната тема: Акарджа – този квартал на Стара Загора, който през годините е имал най-значима роля за просветното и културно развитие на града. Исторически в Стара Загора са обособени четири махали покрай четирите църкви: „Свето въведение Богородично“ (махала Акарджа), „Свети великомъченик Димитър“ (махала Имарет), Мисируглу е при църквата „Свети Никола“, а Гибран – при църквата „Света Троица“. Добросъвестно са посочени източниците.

Истински увод в историческата част на книгата е всъщност летописът, с развити по-подробно сведения и за периода от края на VII и началото на VI хилядолетие пр. н.е. до 1878 г., откогато вече може да се говори за човешка дейност в нейното начало и чието следи показват просъществуването му в продължение на шест хиляди години. Като пример може да се дадат праисторическите медни рудници край града, чиято продукция се изнася и достига далечни страни. Този, може би най-интересен за читателя, летопис съдържа многобройни събития и факти с голям хронологичен обхват и завършва с периода на Освобождението.

Представена е разнообразната дейност на Българската църковно-училищна община в Стара Загора – добре замислена тогава според западните

културни институции, чрез която на практика се разрешават редица наболели проблеми от обществен характер. Показан е стремежът към подобряване организацията на учебното дело, изпращат се младежи за следване в чужбина на издръжка на общината, следи се изпълнението на всяко решение със специална документация, колкото и разнообразни да са били.

Междувременно в книгата се появява и нова рубрика – „Именник и биографии“, където в кратки или по-развити очерци се представят заслужили дейци. В някои случаи е посочено само името, поради липса на повече сведения, но и това е достатъчно – да се знае, че е имало такъв човек, отбелязан във връзка с някакво събитие или дейност.

За църквата „Свето въведение Богородично“ в махалата Акарджа и нейната най-разнострънна дейност е отделено повече внимание, защото тя се отличава от другите храмове със своите свещеници, збографи, дарители, настоятели, с метосите си – като най-активен център на борбите за църковна и национална независимост в Стара Загора... Но с неизменното съдействие и

на махалата Акарджа!

Не бих могла да пропусна и добре обмисленото и осъществено графично оформяне на книгата – със смяна на шрифтовете, със специални графични обозначения, особено при текстове, които представят летописните данни. Често между тях са поставени и снимки, вместени по най-подходящия начин. Това са портретни или събитийни изображения, които раздвижват и обогатяват текста. Всичко това подпомага възприятието на читателя и при справки дава най-бързия отговор.

Подозначението „Други източници“ са комплектувани библиографски и справочни исторически издания, както и авторски книги със значение за специфичната тема, съпроводени и с факсимилета на основни трудове.

Именният показалец е добре оформен графически, а географският показалец показва широките връзки и въздействия на дълголетната Стара Загора.

Аяров, Иван, Нейчо Кънев, Невена Гюрова. Възрожденска Акарджа и Стара Загора. Стара Загора, Литера принт АД, 2004. 280 с.

ПРОФ. БЕНЬО ЦОНЕВ И СЛАВЯНСКАТА РЪКОПИСНА СБИРКА НА НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА В СОФИЯ

ЕЛЕНА УЗУНОВА

Беньо Цонев е роден в Ловеч на 12 януари 1863 г. В семейството на Стефан Цонев, човек-сиромаш и слабограмотен, но успял да възпита у сина си трудолюбие, почтеност и скромност, които остават същност на учения през целия му живот. Майката, неграмотна, но природно интелигентна, е била голяма песнопойка с богат репертоар, основната част от който Беньо Цонев записва и публикува през 1916 г. в „отбор“ народни песни „Родна китка“ (1). Непосредствено преди Освобождението на България Б. Цонев завършва най-високия – IV клас, на класното училище в Ловеч. След това за известно време при управлението на руската администрация в България работи като писар. Младежът желае да продължи образованието си и затова през 1879 г. изпраща молба до проф. Марин Дринов, тогавашен министър на народното просвещение, за отпускане на държавна стипендия, като прилага към молбата си и една тетрадка със стихове. Стипендията е отпусната и Беньо Цонев е приет в Класическата гимназия в Загреб – една от най-старите гимназии в Хърватско, основана още в началото на XVII в. с отлично подготвени преподаватели. През 1884 г. той завършва с блестящ успех средното си образование, но отново финансовите трудности са пречка да постъпи в университет. В продължение на две учебни години той е последователно учител в Петро-Павловската духовна семинария край Лясковец и в Ломската реална гимназия. През 1886 г. му е отпусната отново държавна стипендия и той записва славянска филология във Виенския университет (с втора специалност романска филология), където слуша лекции при Ватрослав Ягич. Според обичайната в онази епоха практика, след две години Цонев продължава образованието си в друг голям европейски научен център – университета в Лайпциг, където слуша лекции по дисциплините езикознание, славистика и философия. Тук подготвя и докторската си дисертация на тема „За източнобългарския Вокализъм“. Така той усвоява основите на общото, индоевропейското и славянското езикознание, за да стигне по-късно в своята научна дейност до равнището на един от ерудитите в областта на историята на българския език. От 1890 до 1893 г. Б. Цонев е учител в Софийската държавна мъжка гимназия, а и лектор в новооткритото Висше училище в София, където чете лекции за ударението в българския език и по историята на българския език. През 1893 г. е назначен като редовен доцент във Висшето училище, в което остава да работи през целия си професионален живот, като преминава през всичките стъпала на

административната и научната йерархия. Той многократно е бил декан на Историко-филологическия факултет В периода от 1897 до 1917 г., а и ректор на Университета през 1910–1911 г. По академичната стълбца се изкачва до най-високото ниво В периода 1915–1921 г., когато става председател на Историко-филологическия клон на Българската академия на науките(2). През Всичките години на своята активна професионална кариера с дейността си като експерт към Министерството на народното просвещение и на Народната библиотека, той до края на живота си през 1926 г. без прекъсване работи в служба на най-голямото книжовно и културно средище на България – Софийската народна библиотека.

По Всяка Вероятност Беньо Цонев започва своята дейност като експерт на Народната библиотека по оценяване на предложените за откупуване от библиотеката ръкописни и старопечатни книги около 1890 г. Доста по-късно, в свое изложение до директора Стоян Заимов през 1907 г. самият учен споменава, че Вече 17 години сътрудничи на Библиотеката като експерт. Това косвено свидетелство спомага да се направи изводът, че в действителност скоро след дипломирането си в Лайпциг и още като учител в Софийската държавна мъжка гимназия Б. Цонев е привлечен да сътрудничи на Народната библиотека по изпълнение на една от задачите ѝ – национален архив на българската книжнина. Всъщност, най-ранният документ от ръката на учения, запазен във фонд № 35 „Народна библиотека – София“ на Българския исторически архив, е писмената му оценка от 16 януари 1897 г.(3) за откупуване на два славянски и два гръцки ръкописа, с резолюция от директора Райчо Каролев „За сведение“. Там, след кратката характеристика и оценка на паметниците, Цонев прави следната препоръка: „Като Ви изпращам речените книги назад, моля Ви да забележите в списъкът им, от кого са купени, де са намерени и кой ги е намерил; тия данни са важни за историята на ръкописите.“

В архивния фонд № 35 има запазени експертни оценки и на другите двама водещи специалисти в областта на книжовната ни история – професорите Любомир Милетич и Александър Теодоров-Балан. За известен период през 90-те години на XIX в. и тримата сътрудничат на Народната библиотека и Министерството на народното просвещение като експерти и оценители на ръкописно-документалното наследство и старопечатната книжнина, комплектувани в националното ни хранилище. В продължителен период от дейността на създадения през 1891 г. към Библиотеката „съвещателен комитет“ (т.нар. Библиотечен комитет) професорите Л. Милетич и Б. Цонев са неговии активни сътрудници.

Сериозната научна подготовка и придобитият вече опит на експерт дават Възможност на Б. Цонев да изгради още в средата на 90-те години своя концепция за основните параметри при оценката на книжовните паметници. В тази си дейност той се ръководи и от примера на другите

по-напреднали по отношение на развитието в хуманитаристиката славянски и неславянски страни, сред които Чехия, Полша, Русия, Германия, Австро-Унгария. Неговата подготвеност се отразява в кратките, но концентрирани експертни характеристики за всеки ръкопис и старопечатна книга, обосновавайки тяхната ценност в областта на литературната, езиковата или художествената история, книгознанието и археографията. Освен това той нерядко изрично подчертава необходимостта от указване на важните за историята на паметника данни – къде е битувал, къде и от кого е намерен и от кого е откупен.

Дейността по комплектуването на книжовните старини продължава със завидни темпове – по цялата страна се командироват упълномощени от дирекцията на Библиотеката лица, които издирват, препращат по пощата или донесят в София цели наръчи от книги, вестници и исторически документи. В първото десетилетие на XX в. сборката от ръкописни и старопечатни книги надхвърля 500 единици. Откупени или дарени, основната част от библиотечните ръкописни и старопечатни книги в колекциите ни минават през ръцете и експертната оценка на професор Б. Цонев. В началото на XX в. вече са постъпили във фонда и са придобили научна известност Добрейшовото четириевангелие (НБКМ № 17), Врачанското евангелие (НБКМ № 19), Бусинското четириевангелие (НБКМ № 52), Бориловият синодик (Палаузовият препис, НБКМ № 289), Първият Вигински сборник от 1802 г. (НБКМ № 356), Първият Софрониев (Комленски) препис на Паусиевата История славяноболгарска (НБКМ № 368), Поучения на Кирил Йерусалимски В препис на Висарион Дебърски (НБКМ № 305) и др. Създателите на първата Българска археографска комисия професорите Л. Милетич, А. Теодоров-Балан и Б. Цонев замислят издаване на важната поредица „Български старини“ (4), в която са публикувани критичните издания на някои вече емблематични за Народната библиотека ръкописи – едни от най-ценните ни съкровища. В своето писмо от 24 ноември 1905 г. министърът на народното просвещение пише до директора Стоян Заимов по повод на подготовката на изданията на Добрейшовото (5) и Врачанското евангелия (6): „За тази работа той (Б. Цонев – бел. моя) трябва да се занимава с ръкописите в Библиотеката, което е доста несгодно, та ви се разрешава, Господине Директоре, да давате на г-на професора нужните ръкописи, срещу разписка, да ги изучава дома си“ (7). Разбира се, в по-късните години практиката да се изнасят извън Библиотеката ръкописи и документи за работа в домашни условия е прекратена.

Нашата библиотека никога не е имала финансовата мощ да заплаща по реалните пазарни цени предложените за откупка стари книги и ръкописи. Така е било и в онези ранни години, когато Министерството на народното просвещение е отпусकало в годишните бюджети на тогавашните Народна библиотека и Народен музей суми за откупуване на старини. По повод на

финансовата страна в оценяването на старините още директорът Васил Стоянов в рапорт до министъра на народното просвещение от 27 март 1890 г. споделя следните мисли: „Мене ми се чини, че въобще трябва да се действа повече **нравствено** (подчертано В.С.) на нашите хора, за да принасят и да отстъпват намерените от тях старини, разбира се, с прилично възнаграждение, защото инак някои от тях, като не им се събдне волята, да не казвам инакъм, ще предпочетат или да ги запалият където, или просто да ги унищожават илиже по-скоро ще да ги продават на чужденци за по-много пари. И тъй, нашите народни музеи и библиотеки едва ли ще могат да се славят с много богати сбирки особено и от местни паметници“ (8). По запазените писма, разменени между Б. Цонев и различните директори на библиотеката, може да се види, че експертът е бил доста „икономичен“ – най-често определените суми за ръкописи не са надвишавали 15, 20 докъм 50-60 лв., а като обичайна се среща формулировката „този ръкопис не е твърде ценен за историята на българския език, та ако притежателят се съгласи да го подари на Библиотеката за обща полза, добре ще е“.

Пак в самото начало на XX в. (края на март 1901 г.), в рапорт до министъра на народното просвещение директорът на Библиотеката Давид Панайотов обосновава необходимостта от каталогизиране на постъпилите ръкописни паметници, като сам предлага важните според него елементи на описанието (9). В началото на следващата 1902 г. тогавашният поддиректор на Народната библиотека Пенчо Славейков изпраща до министъра молба да му се изпрати списък на ръкописите, „които се намират в поверената ми библиотека понеже е нужен за посетителите, които се ползват с тях за научни цели, а библиотеката не притежава подобен, и за съставянето му какво би трябвало доста продължително време“ (10).

Така се стига до предложението на директора Стоян Заимов до министъра на народното просвещение от ноември 1907 г. (11) да се назначи като вещо лице проф. Беньо Цонев, за да прегледа сбирката от славянски ръкописи и старопечатни книги (тук не са включени чуждоезичните паметници, комплектувани вече в сбирка) и да състави подробен научен опис. В това писмо Ст. Заимов аргументира необходимостта от определяне на едно прилично възнаграждение за труда на проф. Цонев. До това време професорът, както сам казва в едно свое писмо до директора, „...има вече 17 години откак безропотно оценявам всичките ръкописи и старопечатни книги, които постъпват за продан в Софийската народна библиотека, а и до сега не съм получил никакво възнаграждение за трудът си, макар сегизтогиз и да съм подсеждал библиотечните власти да уредят тъй или иначе този важен за мене въпрос. По другите страни оценката на стари книги извършват нарочно поставени цензори с постоянна заплата, или пак на тия цензори се определя като възнаграждение известен процент от стойността

на купените книги. Нашата Народна библиотека, в която постъпят не по-малко стари книги, отколкото другаде, би трябвало тъй също да предвиди известно възнаграждение за своя постоянен оценител“(12). Чак по времето на Пенчо Славейков като директор и благодарение точно на неговото настояване пред Министерството се обезпечават средства за довършване на първия том на Описа на славянските ръкописи и старопечатни книги на Софийската народна библиотека, макар и скромен хонорар за подготвените научни описания на паметниците в колекцията и изчитане на печатните коректури.

Отпечатването на този том предизвиква заслужено широк интерес не само в страната, но и в чужбина. Във фонд № 35 са запазени изключително много писма-отзиви за Описа от големи европейски научни центрове и национални библиотеки, сред които университетите във Виена, Краков, Санкт Петербург, Мюнхен, Лайпциг, Берлин, Лайден; отзиви и заявки за набавяне на изданието се получават и от тогавашната селскостопанска библиотека във Вашингтон. Запазени са и лични писма-отзиви на известни български и европейски учени, сред които Михаил Арнаудов, Димитър Маринов, Вячеслав Вондрак, Константин Иречек, Норберт Ван Вийк, Ото Харасовиц и др.

Самата българска държава отдава голямо значение на публикуването на този първи голям опис на библиотечната колекция от ръкописни и старопечатни книги. По разпореждане на Министерството на народното просвещение Описът е разпратен по читалищата и училищата в страната, сред които са тогава съществувалите 20 мъжки гимназии, 4 мъжки педагогически училища, 13 девически гимназии, 4 девически педагогически училища, както и специализираните Софийско техническо училище и Държавното музикално училище в София.

След отпечатването на първи том от Описа проф. Б. Цонев продължава работата си като експерт на Библиотеката, като неговите ангажименти към институцията се разширяват. Директорът на Библиотеката г-р Никола Бобчев издава удостоверение № 347, с което упълномощава проф. Б. Цонев да пътува из страната, за да издирва и комплектува стари ръкописни и старопечатни книги, и моли обществеността в страната да му бъде оказвано съдействие и подкрепа(13). По-късно, през 1915 г., от директора на библиотеката г-р Михаил Тихов е организирана „мисия“ с основна задача да събира старини в Македония(14). Участниците в тази мисия са г-р Михов, отговарящ за ръкописната сбирка, един специалист-палеограф, за какъвто е препоръчан пред Министерството на народното просвещение проф. Б. Цонев, и Владимир Сис, чешки журналист, художник и общественик, който изработва художествени копия на някои от най-украсените паметници, комплектувани в тази експедиция. Към края на същата 1915 г. колекцията ни вече наброява над 860 ръкописни паметника

от XIII–XIX в. Чак през 1922 г. В рапорт до министъра директорът Стилиян Чилингинов обосновава необходимостта от изработването на втори том от Описа на славянските ръкописи, както и Опис на старопечатните книги и на документите от архивния отдел на Библиотеката. Рапортът на Чилингинов завършва със следната преценка: „Като Ви съобщавам решенията на Библиотечния комитет, Господине Министре, да бъдат удобени те от Вас; с това поверената ми Народна библиотека значително ще се приближи до своите задачи да бъде не само хранилище на нашите духовни богатства, но и място за тяхното научно изучаване“ (15).

И ето, че вече повече от 80 години ние, работещите на попрището на палеографията, кодикологията, филигранологията, историците на българския език и литература, всекидневно използваме Описа, направен от Беньо Цонев, независимо че понякога сме недоволни от забелязани грешки и пропуски. Съвременното състояние на тези дисциплини изисква и съвременна методика на описване на книжовното наследство. Сред специалистите от областта на ръкописната традиция се обсъжда необходимостта от използването на новите технологии за създаване на електронни бази данни. Но не бива да забравяме, че първите историци на българската книжнина, сред които е и Беньо Цонев, са изминали своята част от трудния, но интересен път към разкриването на многообразното ни книжовно богатство.

Съкращения: БЕ – Български език, София (БАН); ОпБАН – Списание на БАН

Бележки

1. **Родна китка.** Отбор нар. песни. Избрал и наредил Беньо Стефанов Цонев. София, 1916, с. XI.
2. За жизнения и професионалния живот на този български учен вж. **Мирчев, К.** Проф. Беньо Цонев. По случай тридесетгодишнината от смъртта му. // БЕ, 1956, № 4, с. 313–316; **Русинов, Р.** Беньо Цонев и съвременният български книжовен език. // СпБАН, 1973, № 1, с. 49–62; **Георгиева, Е.** Проф. Беньо Цонев и българската езикова наука. // БЕ, 1977, № 2, с. 97–100; **Ницолова, Р.** Беньо Цонев. // *Строители и ревнители на родния език.* София, 1982, с. 279–284; **Попов, К.** Научното дело на видни български езиковеди. София, 1982, с. 43–53; **Жерев, Ст.** Беньо Цонев. Очерк. София, 1989.
3. **НБКМ-БИА,** Ф. № 35, а.е. 1188, л. 528.
4. **Български старини.** Кн. 1. София, 1906.
5. **Цонев, Б.** Добрейшово четвроевангеле. Среднобългарски паметник от XIII век. – София, 1906 (Български старини. Кн. 1, XII).
6. **Цонев, Б.** Врачанско евангелие. Среднобългарски паметник от XIII в. София, 1914 (Български старини. Кн. 4, VI).

Текстът е от току-що излезлия юбилеен сборник

„Библиотеката – минало и настояще“. Може да го закупите директно (цена 6.50 лв.) от Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“

ОБЩЕСТВЕНА И ПЕДАГОГИЧЕСКА ДЕЙНОСТ НА ФОТИНА МОМИРОВА

РОСИЦА АНГЕЛОВА

Фотина Маринова (1860–1941) е сред първите жени, които откриват пансион за девойки в България. Тя е родена на 20 март 1860 г. в Шумен. Дъщеря е на беден чехлар, родом от Котел. Ражда се с недъг, куца с единия крак и семейството, загрижено за нея, ѝ дава добро образование, с надежда и вяра че ще може да се издържа въпреки недъга си(1). Има още сестра и двама братя. Брат ѝ – Димитър Делирадев, опълченец от V дружина, участва в боевете при Казанлък, Стара Загора, Шипка и Шейново(2). По време на Сръбско-българската война е доброволец в IV рота на Шуменската доброволна дружина и взема участие в боевете при Видин и Кула(3). За заслуги в Освободителната война е обявен за почетен член на шуменското дружество „Княз Кирил Преславски“ (1923)(4) и по-четен гражданин на Габрово(5).

Образованието си Фотина получава в родния град като завършва взаимно училище. После учи в Шуменското четвъртокласно училище от 1873 до 1877 г. Преподават ѝ плеяда видни възрожденци, които оказват силно влияние върху развитието ѝ – по църковна и естествена история, и славянски език – Царевна Миладинова, по география – Добри Войников, по български език – Харалан Ангелов и Д. Войников, по всеобща история – Жечка Джеба-

рова(6). А свидетелството показва, че Фотина е сред прилежните и отлични ученички.

През 1879 г. тя посещава педагогическия курс в Шумен, организиран и ръководен от Рачко Матев(7). Целия си живот Фотина Момирова след това посвещава на учителската дейност, като не жали сили и време за възпитанието на младото поколение. Учителства две години в основното училище в Шумен през 1878/79 и 1879/80 учебни години, пет години в Шуменското общинско четвъртокласно девическо училище – от 1880 до 1884 г., година и 4 месеца в Ломското четвъртокласно девическо училище през учебните години 1885/86 и 1886/87, две години в Шуменското педагогическо и трикласно девическо училище – от 1887 до 1889 г., две години в Ямболското трикласно девическо училище – от 1890 до 1892 г. и дълги години в Шуменската общинска „Нанчовата“ девическа гимназия(8). По предложение на просветния министър Константин Величков (1897) е наградена със сребърен медал с корона за заслуга и грамота за усърдна и многогодишна педагогическа дейност. Шуменци дълго си спомнят за нея не само като за учителката на десетки поколения девойки. Името ѝ става символ на пробуждащата се стихия на женската самостоятелност и стремеж към познание(9).

Фотина Момирова става инициатор за откриване на стопанско училище „Евдокия“ при женското дружество „Родолюбие“ в Шумен през 1897 г.(10). Практическото професионално училище има тригодишен курс с долен и горен отдел за кроене и шев на детски и дамски дрехи(11). Изучават се още сметководство, рисуване, български език, материалознание и професионална хигиена. Първите две години се изучава теория и практика, а третата само практика в училищното ателие. След завършване на образованието ученичките придобиват права на майсторки. Стопанските училища имат право да изработват предмети по поръчка и без поръчка и да ги продават по цени, установени от комисия или чрез търг(12). Шуменското училище също има ателие и с изработените евтини и качествени стоки скоро привлича клиента(13).

Като представител на дружество „Родолюбие“ Момирова следи отблизо учебния процес в училището и се грижи за възпитанието на девойките(14). През учебната 1902/1903 г. тя самата е учителка и класна ръководителка на 10 редовни и 28 нередовни ученички(15).

Близостта с девойките и ежедневните грижи за бедни и болни, на които помага женското дружество в града, подтиква Фотина Момирова да открие пансион, в който девойките от съседните градове и села да получават грижи, образование и възпитание.

През 1906 г. Фотина Момирова открива частен девически пансион в Шумен(16). Пансионът е под прекия контрол на Министерството на на-

родното просвещение и Дирекцията на Шуменското държавно „Нанчово“ девическо педагогическо и трикласно училище и е утвърден с предписание на Министерството на народното просвещение под № 295 от 9 януари 1908 г.(17). Със собствени средства и много желание Момирова обзавежда къщата на своята баба Конда. Използват се по четири стаи на двата етажа. Кухнята се намира в отделно помещение в близост до къщата.

Пансионът работи въз основа на Правилник за вътрешния ред, изготвен от управителката Момирова. Той съдържа 5 глави и 29 параграфа, които визират приемането и напускането на девойките, управлението и уредбата, дисциплината, храната и общи разпоредби.

За пансионерки са приемани 30–40 ученички годишно само от държавното девическо педагогическо училище в Шумен. При напускане по-рано, ако нямат основателна причина (подробно изложена в писмена форма до притежателката и със съгласието на родителите), девойките не получават обратно внесената такса. Пансионът се управлява от притежателката Фотина Момирова. Според § 3 от правилника, ако числото на пансионерките надвишава 15, притежателката е длъжна да назначи надзирателка, която се избира с одобрението на директора на девическото педагогическо училище. Първата надзирателка е Евдокия Николова от София, току-що завършила Висшето училище, която се грижи за вътрешния ред и порядките в пансиона. Скоро Николова се омъжва за Чанков, учител в мъжката гимназия.

В пансиона цари строг ред, дисциплина и добра хигиена(18). Влизането става с предварителното разрешение на притежателката. Изключение се прави само за директора на училището и инспекторите на МНПР. Родителите се срещат с девоиците в специално определена стая за целта. Училищната лекарка – д-р Елиза Владигерова, майка на видния български композитор Панчо Владигеров, веднъж седмично посещава пансиона и извършва безплатни прегледи на девоиците. За болните има специална стая. Всяка втора неделя организирано се ходи на баня на собствени разности. Поддържа се постоянна температура 16° в спалните и 18° в другите помещения(19).

Всички пансионерки имат еднакъв режим на спане и хранене. Става се от сън в 6 ч. и се ляга в 21 ч., до 22 ч. могат да остават само ученичките от погорните класове(20). Осигурена е добра храна на всички пансионерки, а именно: 333 грама месо на ден и 300 грама пшеничен хляб. Закуската е чай или кафе с мляко, обядът включва супа, порция месо с гарнитура и десерт, а вечерята – варено или печено месо с гарнитура и десерт. Предвидена е и следобедна закуска – хляб и сирене. Два пъти седмично девоиците са глезени с вкусотиин(21). Пансионът разполага със собствена кухня и трапезария. Готвачка е баба Марийка – майката на Фотина Момирова, която умира на 13 декември 1917 г. на 96-годишна възраст.

Пансионът работи от 1 септември до 2 юли. Девоиците плащат по 400 лева сребърни(22) на 2 пъти в предплата – при постъпването и на 1 февруари. Таксата включва храна, квартира, отоп-

ление, осветление и пране. Девоиците носят от дома си училищни принадлежности, бельо и чаршафи.

Пансионерките са длъжни да спазват всички правила, които им предписват училището и Правилникът за вътрешния ред на пансиона. Излизането извън пансиона се забранява, както и пререканията помежду девоиците и с надзирателката или със слугите. За неизпълнение на правилника наказанията започват от „мъмрене от надзирателката насаме“ до изключване от пансиона. Първото наказание явно демонстрира желанието на управителката конфликтите и нарушенията да се решават с такт и много деликатно.

Ученичките могат да получат допълнителни уроци по немски, френски, руски език и по пиано, като плащат отделно за всеки предмет по 10 лева месечно. Дава се възможност желаещите да се запознаят практически с готварството, да посещават кухнята в свободното си време под контрола на надзирателката. В пансиона се обръща особено внимание на физическото развитие, като пансионерките се извеждат по възможност два пъти седмично на разходка. Управлението на пансиона устройва и културно-забавни вечери и беседи(23). Всяка неделя се ходи на църква:

Фотина Момирова е активна общественичка и с всеотдайност работи в Шуменското женско дружество „Родолюбие“ като секретарка, подпредседателка и дългогодишна председателка(24). Женското дружество „Родолюбие“ развива научна, благотворителна и просветна дейност. В него членуват госпожици и госпожи от града,

без разлика на вяра и народност(25). При изработването на устава дейно участие взема и Момирова, в качеството си на подпредседателка на дружеството. Женското дружество активно сътрудничи с Дружество „Червен кръст“ – клон Шумен и по време на войните за национално обединение открива самарянски курсове, пунктове за топла храна на шуменската железопътна гара за ранени и болни войници и офицери, шият се дрехи, изпращат се помощи за фронта. Събират се помощи за бежанците, за сиропиталището и старопиталището в града, както и за бедни граждани. По предложение на настоятелството на дружество „Родолюбие“ на общото годишно събрание, проведено на 15 февруари 1940 г., Фотина Момирова е провъзгласена за почетен член на дружеството, признание за дългогодишната ѝ предана и активна дейност(26).

Фотина Момирова след пенсионирането си през 1934 г. се премества да живее в София. Продава къщата и лозето си в Шумен и живее при сина си Любен. Умира на 22 март 1941 г. Със своя живот и дейност тя прокарва светла диря в педагогическото дело на град Шумен и е една от ония родолюбиви българки, която може да служи за пример на нашето учителство.

Бележки

1. ДА Шумен, ф. 102 к, оп. 1, а.е. 20, л. 2.
2. ДА Шумен, ф. 102 к, оп. 1, а.е. 12, л. 1.
3. Пак там, а.е. 15, л. 1

4. Пак там, а.е. 18, л. 1.

5. Пак там, а.е. 19, л. 1.

6. ДА Шумен, ф. 102 К, оп. 1, а.е. 1, л. 1.

7. За него вж Ангелова, Р. Рачко М. Рачев – виден шуменски педагог и общественик. В: Българо-американски културни и политически връзки през XIX и първата половина на XX век. С., 2004, 56-63.

8. ДА Шумен, ф. 102 к, оп. 1, а.е. 3, л. 1-5.

9. Труд, бр. 155, 18 март 1980.

10. ДА Шумен, ф. 102 к, оп. 1, а.е. 21, л. 4.

11. Шуменски окръжен бюлетин, 1926, бр. 12, с. 13.

12. Ангелова, Р. Професионалното образование в Шумен (1878-1944). Велико Търново, 2005 (под печат).

13. ДА Шумен, ф. 102 К, оп. 1, а.е. 21, л. 4.

14. ДА Шумен, ф. 768 К, оп. 1, а.е. 2 и 3, л. 1.

15. ДА Шумен, ф. 768 К, оп. 1, а.е. 1, л. 1.

16. В писмо Мария Тулешкова, дъщеря на Фотина Момирова, до братовчедка си Богдана Димитрова, пише, че по същото време в града има още един пансион за ученици. Той е на Златарови и „там се събираха момчета и момичета, свирят, пеят и любов въртят; но децата това обичаха и се лепяха като на мед при Златарови“. Техният пансион няма разрешително от МНПР и директор на училище. – ТД Шумен, ф. 102 К, оп. 1, а.е. 21, л. 2.

17. ДА Шумен, ф. 102 к, оп. 1, а.е. 7, л. 1.

18. ДА Шумен, ф. 102 к, оп. 1, а.е. 21, л. 2.

19. ДА Шумен, ф. 102 к, оп. 1, а.е. 7, л. 4.

20. ДА Шумен, ф. 102 к, оп. 1, а.е. 7, л. 2.

21. Пак там, л. 4.

22. Според Мария Тулешкова таксата е 40 лв.

23. Пак там.

24. ДА Шумен, ф. 102 К, оп. 1, а.е. 8, л. 1.

25. ДА Шумен, ф. 102 к, оп. 1, а.е. 6, л. 1.

26. ДА Шумен, ф. 102 к, оп. 1, а.е. 11, л. 2.

ЗАПИСКИТЕ НА АЛИПИЯ ВЛАЙКОВ

РУМЯНА ПЕНЧЕВА

За изследователите е добре известен ораторският, публицистичният и разказваческият талант на общественика, политика и писателя Тодор Г. Влайков. През 1934 г. излиза книгата му „Чиновничество и властници“ с подзаглавие „Според бележките и спомените на моя брат“ (С., печатарска кооперация „Едисон“). Това е времето, когато дядо Влайков се е оттеглил от политиката и се е отдал единствено на литературни занимания. И като че ли за да скъса окончателно с политиката, публикува „Чиновничество и властници“, творба, която е уникален синтез между остра морално-публицистична проза и увлекателна белетристична творба. Здравата фактологична основа, каквато представляват спомените, е благотворна почва за разсъждения, изводи и препоръки за опитния публицист и обигран политик Тодор Влайков. Това, което писателят нарича „бележките и спомените“ на Алипия Влайков, е събрано в четири обемисти, гъсто изписани тетрадки, които се съхраняват във Фонда на Националния литературен музей (Осн. ф., инв. № а 657/79). Авторът им ги е озаглавил – „Спомени из живота ми“. Предадени са в музея от сина на Алипия Влайков Личо Влайков.

В уводните си думи към книгата Тодор Влайков прави кратък преглед на трудовата кариера на брат си – дребен служител в Пирдопската община, следват над 10 години работа като

учител, от нисък по ранг до висш чиновник в митническите служби на финансовото министерство. Духовната връзка на двамата братя през целия им живот е много силна – привързаност, зачитане, взаимно уважение и доверие, стоят в основата на отношенията им. Наблюденията на Алипия Влайков от пирдопския чиновнически и обществен живот и неуспешната си кандидатура за народен представител Тодор Влайков (1896) описва повестта „Депутатът Делчо Жабурков“, която след 108 години архивен живот стана достояние на читателите (Изд. ателие Аб, 2004 г.).

В уводните думи към книгата авторът разказва за дългия професионален път на брат си Алипия Г. Влайков, но интересен факт е, че никъде не споменава неговото име. Вероятно скромният и ненаатрапчив в поведението си Алипия е пожелал така. Кой и какъв е братът на Тодор Влайков?

Алипия Генчов Влайков е роден на 17 юни 1856 г. в Пирдоп. Семейството е бедно, поминъкът на родителите му е тъкачество. Завършва „Пирдопското школо“, където изучава „таблиците“, „наустницата“ и псалтира. Оттук нататък следват години на самообразование и самоусъвършенстване, на упорство и самодисциплина. Съзнавайки добре, че младата българска държава ще има нужда от знаещи и можещи хора, Алипия Влайков финансово подпомага обучението на 9 години помалкия си брат Тодор в София и по-

късно в Императорския университет в Москва. Важен момент от биографията му е голямото анонимно дарение, което прави за строежа и обзавеждането на старопиталище в Пирдоп (то и днес е приютило над 30 незрящи хора) – документите по организацията и строежа му също се съхраняват в НЛМ (НСФ, инв. № 88/79, а 53). Алипия Влайков е и автор на „Речник на употребяваните в Пирдопския говор турски думи до 1885 година“ (архив Т. Г. Влайков). Ръкописният речник съдържа 195 листа с 1346 думи – за сравнение: последното издание на подобен речник от 2003 г. съдържа 1200 думи! И последен факт, на който трябва да обърнем внимание – Алипия Влайков е пенсиониран на поста главен секретар на 70-годишна възраст след 40 години стаж във финансовото министерство. Благотворителната му дейност е свързана с работата на Червения кръст, на въздържателни дружества, финансира издаването на история на гр. Пирдоп. Награждаван е с ордените „За граждански заслуги“ и „Св. Александър“. Умира на 78-годишна възраст в София.

На места записките на Алипия са цитирани дословно от Тодор Влайков. Но това, което не е влязло в книгата, е обект на настоящия текст – гледната точка на Алипия, субективните му преживявания и оценки за събития от съвремието му. Всеки един спомен от отминали епохи е ценен документ за неофициалната история, тази, която остава ненаписана. А липсата на професионалния поглед на хроникьора е полезен допълнителен шрих към настрояния, отзвук и значение на случващите се събития и рефлексите им върху

обществото.

В никакъв случай не можем да кажем, че липсва разказваческо умение на А. Влайков. Напротив, изказът е плавен, граматически и синтактически правилен. Почеркът е обработен, интелигентен. Спомените на Алипия са едно точно, почти фотографско изображение на България от следосвобожденския период, на формиране на държавните институции, на бързопроменящия се политически живот. Личи, че Алипия Влайков е променял замишля на записките си в движение. Номерирането на тетрадките е правено покъсно и от друг човек, затова е трудно да се каже в каква последователност техният автор ги е писал. Ако възприемем хронологическия принцип, то тогава втората тетрадка би трябвало да бъде номер едно. Първата тетрадка, според написаното на корицата, е датирана – 4 октомври 1923 г., съдържа 200 листа, от които 124 изписани. На корицата на тетрадката в три точки Влайков посочва съдържанието – „1. Отиване във Видин. Управител на митницата във Видин, 2. Дохождане в София като експерт-оценител, 3. Финансов инспектор“. Обхванато е времето, когато Алипия Влайков е митнически служител в Лом и Видин, и назначението му за експерт-оценител в финансовото министерство в София. Отделните епизоди са озаглавени например: „Отиване във Видин“, „Как станах финансов инспектор“, „Посещение на министър Такев в Етрополе“, „Представяне пред министъра на финансите Ив. Евстр. Гешов“. Очевидна е способността му да рисува характери, конфликти и да разказва увлекателно за

чиновническият си живот. Много са били през годините финансовите министри, под чието ръководство е служил Алипия Влайков, – Ив. Евстр. Гешов, Михаил Такев, Петко Каравелов, М. Сарафов, Антон Манушев, Лазар Паяков, Иван Салабашев. Споменните записки дават „вътрешна“ информация за трудното начало и развитието на една институция, която е най-силно повлияна и зависима от политическите борби и интереси. С кратки характеристики Влайков рисува образите на редовия чиновник, обикновено назначен с протекции, без образователен ценз. Портретуването на политически дейци и борбите за партийно надмощие в нова България са от епизодите, които издават остроумния и мъдър начин, по който авторът наблюдава света.

Посещение на министър Такев в Етрополе

Два-три дена след като бях почнал ревизията на общината в Етрополе, обявиха един ден чрез кметството, че в 10 часа ще пристигне Министър Такев, идящ от Пирдоп. По повод на това излязоха вън от града много граждани, без разлика на партии, да го посрещнат, защото до това време Етрополе не бил посещаван от министър. Първият княз, княз Александър, го бил посетил, минавайки през него за Пирдоп, но Министър не го бил посещавал. Излязох и аз да участвувам при посрещането, измешан из между гражданите. Пристигна. Кметът го посрещна. Той, М[ини]стра, държа кратка патетическа реч. Придружаваше се от неговия, тъй наричан, адютант, Герчо Бъчваров, от

кандидата за депутат Ганчо Марков, и от други десетина души демократи от Копривщица, Пирдоп, Златица и Етрополе. Всички бяха минали балкана, ездящи на коне.

С голям шум влязоха в града на малкия площад на пазаря, дето от балкона на една двуетажна къща министърът държа предизборна реч. Слушал бях няколко предизборни речи в разни времена и от разни държавници, но подобна като Такевата демагогска предизборна реч не бях слушал, а и до сега не съм слушал.

Ето някои по-забележителни пасажи от речта му:

Ние сме министри, но ние още не управляваме, защото нямаме още вашето одобрение – дали ние трябва да управляваме, или на друга някоя партия ще дадете доверието си.

Дохождал ли е до сега в [ъв] вашето хубаво градче някой министър да види какъв е вашия хал, какви са вашите нужди? (Гласове не е, никой министър не е дохождал) Не е дохождал, защото никой от тях не е искал да си разваля рахатлъка, да се катери по балканите, да дойде лично между народа, да види как живее, как поминува и от какво се нуждае и с какво правителството може да му се притече на помощ. Всяка околия, всякой град, всяко село даже, имат свои различни от другите градове и села нужди, които ние трябва да узнаем лично от вас, трябва да дойдем при вас, да ги чуем от вас. И ние, като досегашните управници, можехме да си гледаме рахатлъка у дома, а при вас да пратим околийските н[ачални]ци и стражари да произведат изборите. Но ние не желаем да имаме полицейски

избраници. Ние още не сме власт. Аз ида при вас да ви чуя и да ме чуете лично, след което, ако изберете свободно, без насилие от властта народни представители, които да ни подкрепят, ако ни дадете доверието си, тогава ще почнем да управляваме.

Ето някои нужди, които сега тук научих (Той още не беше говорил с никого от слушателите, за да научи нещо, защото още с пристигането си започна речта. – Вл.), които са неизвестни до сега на правителството:

а) Вие не сте земеделци, а скотовъдци, особено колибарите. Една от важните храни за добитъка е солта. А солта е скъпа и недостъпна, защото е монопол. Ние ще премахнем монопола на солта.

б) Голяма част от поминъка ви са сливите. Обаче вие не можете свободно да произвеждате от тях ракия. Казаните се запечатват, подложени сте на такива ограничения, които не можете да нарушавате и за това ви съставят актове и ви налагат глоби, облагат ви с тежки акцизи и поминъка ви става невъзможен. Ние ще премахнем и акциза на сливите – няма да има вече такива ограничения, няма да има запечатвания на казани.

Ето и акциз на кибрита! Уж ще да има по 100 клечки в кутията, а то по 50–60 клечки само. И поне да е здрав, ами е развален – не хваща, не можеш с една клечка да си свършиш работата (И извади от джеба си една кутия кибрит, драсна една клечка, не се запали, хвърли я; драсна друга, също, драсна третя, строши се. – Вл.). И тази работа ще уредим (бурни смехове и ръкоплескания. Вл.)

Тия и други подобни обещания даде министър Такев на Етрополци и заключи, че благодарение на дохождането му лично да се види с Етрополци, той е можал да узнае нуждите им и апелира, разбира се, да изберат представители от демокр[атическата] партия.“ (I, л. 111–114).

Втората тетрадка е по-особена. Съдържа номерирани 41 листа, изписани с черно мастило. Не е датирана, но в текста има препратки към първата тетрадка. Имено в този втори том на спомените проличава намерението на Алипия Влайков да напише белетризирана автобиография. Авторът се връща назад в годините – отзвук на Априлското въстание в Пирдоп, идването на Бенковски в подбалканското градче, една от главите е озаглавена „Дохождането на русите“, „Димитър Тодоров Ночев от Ботевата чета“, първите години на учителстването му. Като практикуващ учител има преки наблюдения върху учебния процес и учебниците, по които се преподава на децата. Вероятно той е дал и идеята на Тодор Влайков, който през 1896 г. написва „Читанка за II отделение“, а по-късно и за следващите класове, които се издават ежегодно до 1924 г. Интересен е похватът, който използва Алипия Влайков, – той само регистрира фактите, а не ги тълкува или коментира, като че ли наистина се е заел със задачата да документира съвременното си, влязъл в ролята на обективен наблюдател. Няма претенции да бъде изследовател на епохата. И в този смисъл той се отдалечава от публицистичния и на места назидателен тон, характерен за останалите тетрадки.

Далеч е и от позицията на морален коректив. Особено покъртителен е споменът със заглавие „Димитър Тодоров Ночев от Ботевата чета“. Тогава А. Влайков е на 20 години.

Димитър Тодоров Начев от Ботевата чета

Димитър Т. Ночев бе кундурджия в Пирдоп. Баща му бе търговец в Пирдоп на гайтан. Кундурджилъка бе учил в Пловдив. Той бе интелигентен. След учителите той бе най-начетения човек в Пирдоп. Аз благоговеех пред него. Той бе много близък на бившия учител Алекс[андър] Груев, който имаше сношения с Левски. Той бе надъхан с патриотически идеи. И като нямаше в Пирдоп простор за дейност патриотическа, той в 1875 година предава кундурджилъка на брата си чирак, Георги (сега запасен полковник Ночев), и замина в[ъв] Влашко да вземе участие в освободителното дело. Той бе в Пирдоп много добре поставен и материално, и в обществото, от което бе почитан и уважаван. Значи, нямаше други причини да напуска Пирдоп. И замина в[ъв] Влашко само от патриотически подбуждения – от жажда за политическа свобода. В Романия той се сбижил с Ботева и влязъл в четата му. След разбиването на четата в[ъв] Вра(т)чанския балкан, Ночев с няколко карловци и клисурци тръгнал по балкана за към Пирдоп-Карлово, с намерение и желание да могат да се укрият нейде и да се спасят. Стигат в Пирдопския балкан и слизат в полето, гдето се крият из нивята и се хранят с[ъс] зърното от класовете Двама от тях, карловци, влизат в селото, Пирдоп, да

сондират почвата и дано намерят хляб да занесат на другите. Понеже не познавали, кои са български и кои турски къщи, попаднали в турска къща. Туркинята ги повикала и нахранила, но съобщила на турците, та ги заловили. При разпита им те съобщили, че с тях бил и един пирдопчанин, именуем Димитър, но презимето му не знаели. Тогава властта претърсва всички пирдопски къщи, в които липсва член от семейството, именуем Димитър, но не намерили такъв. Липсваха Димитър Савов, Димитър Оджаков, Димитър Нешов и др. Властта заповядала и заплашила семействата на липсващите Димитровци, че ако някои от тях Димитровци си дойде у дома и семейството му не съобщи на властта, за да го залови, ще бъде избито цялото семейство и къщата му ще бъде унищожена. Димитър Ночев като видял, че другарите му карловци не се върнали, една нощ влязъл в Пирдоп и потропал на вратите на няколко свои близки и роднини, но никой не му отворил, никой не го прибрал, никой не го нахранил. Най-после сполучил през няколко съседски къщи да се прехвърли у дома си и да се скрие в отлукханата (сграда, гдето се складира слама и сено). От там наблюдавал и като видял брата си Георги, че излязъл от къщи сам, повикал го и се наговорили да му донася тайно хляб и вода в отлукханата и да не обаждат никому, нито на баща му и майка му. И Георги продължавал няколко деня да прави това, да храни Димитра тайно. Но за нещастие, един ден, баща му го забележил, последвал го и открил де е скрит сина му Димитър. Той изказал

съчувствията си пред него, съжалил, защо и от баща си да се крие и го поканил да го заведе в зимника, гдето да му направи по-удобно скришно жилище. Синът Димитър повярвал [на] баща си и блязъл с него в зимника. И баща му излязъл уж да му донесе храна и заключил от вън вратата на зимника. И вместо да занесе Димитру храна и поне долни дрехи, за да го преоблече, отива право в конака (в полицейския участък), съобщава на чаушина (старшия полиц[ейски] стражар), че е заловил сина си и го е затворил, и предал на чаушина ключа на зимника. Чаушинът взел с[ъс] себе си няколко заптиета (стражари), отишъл в дома на Ночева, отключил зимника, заловил четника Димитра и го закарал на конака. Там старшията го нахранил, разпитал и под конвой го изпратил на каймакамина в Златица. Там е бил бит, изтезаван и пеши откаран в София. Преди обаче да бъде съден, последвала е амнистия и той останал да живее в София, гдето си отворил кундурджийски дюкян да упражнява професията си – кундурджилъка. След освобождението той само един път дохожда в Пирдоп, след като умря баща му. След освобождението той е бил полицейски пристав, околийски началник, председ[ател] на окр[ъжната] постоянна комисия, народен представител, избран през един период от Пирдоп[ска] околия и втори път от Орханийската околия. В последните си години бе пенсионер.

Предателството си баща му обясняваше с това, че искал да запази останалите си трима синове и зарад тях жертвувал Димитра. Бащина съобразителност!“ (II, л. 6–8).

В третата тетрадка са номерирани 96 листа, като авторът е изготвил и съдържание на написаното в 55 точки. На първа страница е записана дата – 15.I.1918 г. Това потвърждава мнението, че през годините Алипия Влайков е водил непослователни записки, които по-късно са обединени в едно цяло под наслов „Спомени из живота ми“. В тази тетрадка е отразена работата на Алипия Влайков като митнически чиновник в Пирдоп, Цариброд, Кюстендил. Тук срещаме и понятията гешефт, подкуп, контрабанда, корупция. Без да изпада в самохвалство и да си приписва излишни заслуги, Алипия Влайков обрисова себе си, като честен и неподкупен държавен служител – чрез постъпките си и чрез педантично предадените диалози със служители и министри. Ще се спра на един момент, невлязъл в Тодорвлайковия текст, където особено силно проличава чувството за историчност у Алипия Влайков и убеждението му, че казва нещо различно и внася нов елемент в интерпретациите на историческия акт за изгонването на княз Александър I.

Спомен от изпъждането на I Български Княз Александър I

През 1886 година почна да се говори много, че сърбите се готвят за реванш. С турците се свърза конвенция, според която на Турция се отстъпват Кърджалийската и Търмършката околия от Источна Румелия и князът става едновременно и главен управител на Источна Румелия. Печатът бе абсолютно свободен и опозицията се възползваше от случая да агитира: а) че правителството на Каравелова е извършило

предателство, като е отстъпило на Турция две околии; б) че то направило княза турски чиновник (паша); и в) че като ни обяви Сърбия отново война, не ще има кой да ни защитава, защото Русия е против княза. Предвид на всичко това опозиционният печат пропагандираше явно, че злото е в двореца, в княза; че ако се изпъди княза, всичко ще се оправи: ще се признае формално съединението ни с Ист[очна]. Ромелия, та князът да стане княз, а не паша на Румелия, и че щом се сдобрим с Русия, тя няма да позволи на Сърбия да ни нападне. Не му е мястото тук да разправям как е станало детронирането на княза Александра и добре ли е, или зле, направено. За това вече има история, макар аз, като съвременик, да мога също да разясня, или да опровергая историята. Горното написах само за да изтъкна, че почвата за изпъждането на княз Александра бе подготвена от вестниците и опозицията и всеки ден се чакаше подобно нещо, та новината за изпъждането му не изненада никого и в Цариград. За курioз ще разкажа как научих тайната за изпъждането тайно от три отделни източника. Това бе на 10 август, в неделя, празник:

а) Срещнах пирдопченина Ив. Л. Джуранов, търговец, заминава за Сърбия, пренощувал и ще пренощува у Джаджовия хан. Той ми разказа:

На 9 август бил изпъден княз Александър. Спрени били временно и пощи, и телеграфи, за да не се узнае, докато се уреди и стабилизира временното правителство. Но Австр[ийското] агентство праща един куриер с един файтон с 4 коня да замине бързо в Сърбия и да предаде телеграма за станалото

изпъждане. Научава се правителството и праща група конни стражари да застигнат куриера и да го върнат. Застигат го в Драгоманското дефиле, близо до Цариград, и понеже било късно да се завърнат в София, останали да преспят в Цариград, но под стража, за да не съобщи никому за станалото в София. Файтонджията бил грък. И файтонджията успял да съобщи по гръцки на готвача грък, че е изпъден княз Александър, но му казал да не съобщава никому. Готвачът не можал да се стърпи и съобщил на Анто Джаджов, но с условие, че никому няма да каже. Анто Джаджов не можел да се стърпи и казал на Ив. Джуранов, пирдопченинатърговец, но да не съобщава никому. И Ив. Джуранов бърза да ме срещне и да ми съобщи същата тайна, с предупреждение, да не казвам никому. Това бе първия източник.

б) Подир малко срещнах Павловски. И той научил същата новина от друго място, но вярвал, че само той я знае, а трябва да каже някому, че я знае. Срещна ме и ми я съобщава, с предупреждение никому да не казвам. Той я научил от начал[ик] на т[елеграфо] п[ощенската] станция, комуто софийският т[елеграфо] п[ощенски] началник я съобщил неофициално и тайно по телеграфа, с предупреждение никому да не казва.

в) Подир малко срещам и Тумпарова. И той ми пошушна, че князът бил изпъден. Казал му бил окоп[ийския] началник Ив. Михайлов, с когото са съграждане – самоковци. Казал му, но с предупреждение никому другиму да не съобщава. Аз му казах, че по-рано от него съм научил от две места същата

новина и той оста[на] учуден.

г) Вървим заедно с Тумпарова и срещаме Поп Петра. Поп Петър е пирдопченин – емигрант, живее в Цариброд, без енория. Прекален политикан е. Все за политиката с[ъс] Сърбия приказва. Все новини иска и новини дава. Някои зевзеци му съчиняваха новини, които той след час-два предава на същите зевзеци като свои, но изопачени, като забравя, че те са техни новини, а не негови – от тях ги е научил. И той ни шушне: „ще ви кажа една новина, ама тук да си остане, защото е тайна; нико-му да не казвате“. Тумпаров го прекъсва: „За изпъждането на княза ли?“ Поп Петър се очудва: „Зер и вие знаете?“ – Щом поп Петър знае една тайна, тя вече не е тайна – цял свят я знае – му отговори Тумпаров и се изсмяхме.

Подир 2-3 часа целия Цариброд вече знаеше тайната новина, за която всеки явно приказваше.“ (III, л. 60-62)

Четвъртата тетрадка, с меки корици и надпис „Книга IV. Съдържа бележки от Кюстендил“ и съдържанието ѝ е обявено в 20 точки. Изписани са всичките 83 листа. Освен обичайните чиновнически истории (описани от Т. Г. Влайков), авторът се спира на раждането на Престолонаследника (бъдещият цар Борис III) на 18 януари 1894 г. (стар стил), падането на правителството на Стефан Стамболов, оставил е данни и за личния си живот. Последните редове гласят: „Прочее, осем години проживях в Кюстендил и докато съм жив няма да забравя хубавия живот, който прекарахме в него“. На страниците на тази тетрадка ни се открива още един фрагмент от живота на буд-

ния българин – неговата публицистична дейност.

„Оставаше ми време, та пишех и по вестниците, разбира се, не партизански работи, а социални статии. Запазил съм:

а) Една статия в броеве 714 и 715 на в. „Свобода“ 1892 година с[ъс] заглавие „Имаме ли нужда от търговски договор с[ъс] Сърбия“. Тя продължава в два броя. Давах мнение, че нямаме нужда от такъв договор. Тя направила голямо впечатление и обърнала внимание и на Министъра Начовича.

Статия „Търг[овия] и отношения с[ъс] Сърбия, бр. 981, 1892 г.

б) Статия в бр. 787 на същия вестник 1892 година за належащата нужда от железници до Кюстендил от София. С нея особено се издигнах в очите на кюстендилци, между които има и търговци, и финансисти, и инженери местни и никой от тях дотогава не бе обелил зъб за железница.

в) две статии по зак[она] за пенсиите – бр. 1257/93 г. и 1278/93 г. във в. „Свобода“.

г) Статия по зак[она] за насърчение на местната индустрия. д) мнение по изн[осната] тарифа и пр. и пр. Както отбележих на стр. 2 в тая книга, аз обучавах оценителя Циганчев на грамотност. За по-лесно, казах му да си купи един учебник по бълг[арски] език за IV-то отделение. Той си купил: „Начална граматика и сборник по матерний език по Тихомирова и Паульсона, съставил Н. Р. Алтънков за III и IV отделения, 7 издание“. Алтънков бе кюст[ендилски] окр[ъжен] учител[ищен]. Инспектор и бе наложил учебника си на всички училища в окръга, с

изключение на кюстенд[илските] градски училища, гдето учителите преподаваха без учебник. Аз прегледах учебника и го намерих безполезен и негоден. И написах за него критика, която се обнародва в брой 837 на в. „Свобода“ от 1892 година. Тази критика се много хареса на кюстенд[илските] учители, пред които вече минавах не само като добър митничар, общественник и пр., но и като вещ педагог и филолог... Интересно бе, че Алтънков не посмея да отговори на критиката ми в[ъв] вестника,

а написал един хвърчащ лист и го раздал на учителите в селата като отговор на критиката ми“ (IV, л. 30-62).

Спомените на Алипия Влайков са интересно и поучително четиво. Интересно, тъй като никой досега не се е наел да опише нещо толкова прозаично като чиновническия живот на фона на епохални за българската история събития. Поучително, за да разберем, че нещата в държавата ни за повече от век не са се променили кой знае колко.

НОВИНИ

На 5 януари 2006 г. в Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ бе открита филателна изложба, посветена на творчеството на **СТЕФАН КЪНЧЕВ** (1915–2001). Включени са архивни материали от колекцията на Симеон Йорданов. Изложбата бе открита от проф. Тодор Варджиев.

Стефан Кънчев бе измежду най-изявените автори на българското графично изкуство. Той бе художник с ярък и запомнящ се стил на рисуване. Роден е на 6 август 1915 г. в Калофер в семейството на иконописци. Завършил е гимназия и е учил в Художествената академия в София: Бил е ученик на Дечко Узунов. Работил е с Борис Ангелушев, Александър Жендов, Илия Бешков, Георги Попов и др. Стефан Кънчев се извисяваше във всички области на приложната графика – корици на книги, запазена марка, плакат и др. Автор бе на 774 пощенски марки и блокове, на близо два пъти повече печати, илюстрации на пощенски цялости, таксови знаци, първодневни издания...

Симеон Йорданов е филателен експерт и специалист. Колекционира пощенски марки от 1947 г. Участва във филателни изложби от 1973 г. Автор е на множество изследвания и публикации върху българската пощенска марка в специализирания печат. През последните години е главен консултант към Съюза на българските филателисти. Посветената на Стефан Кънчев изложба е втората му изява в Народната библиотека. Тя включва проекти и рисунки на големия майстор, придружени от реализираните по тях марки и блокове.

БИБЛИОГРАФСКИ СПРАВКИ

0 Общ отдел

008 Цивилизация. Култура. Прогрес. Футурология

Междукulturна (интеркултурна) комуникация. Книги, статии, интернет и EBSCO ресурси. 1991-2004. 74 загл. Бълг., англ. и нем. ез. Януари 2005. РБР

Oesterreichisch-Bulgarische Beziehungen. Kulturkontakt. Weiter-fuehrende Bibliographie. Buecher, Broschuere u. Artikel. 41 Titel. Dt., Engl., Bulg. Dezember, 2004. ABS-WK 1/2004

Oesterreichisch-Bulgarische Be-ziehungen. Kulturkontakt. Weiter-fuehrende Bibliographie. Buecher, Broschuere u. Artikel. 65 Titel. Dt., Engl., Bulg. Juni, 2005. ABS-WK 1/2005

07 Вестници. Журналистика

Кризисни ситуации в принципите на журналистическата етика и морал. Книги, статии, интернет и EBSCO ресурси. 1991-2004. 52 загл. Бълг. и англ. ез. Януари 2005. РБР

1 Философия

Произведения на Фр. Брентано, В. Вунд, Ч. Пиърс, У. Джеймс, Дж. Дюи във фонда на НБКМ. 1880-2004. Книги и статии. 87 загл. Бълг., рус., англ. и нем. ез. Май 2005. НБКМ

159.9 Психология

Влиянието на компютрите и телевизията върху душевното и психическо здраве на децата. Книги, статии, интернет и EBSCO ресурси. 1979-2004. 54 загл. Бълг. ез. Март 2005. РБР

Факторни модели на личността. Книги и статии. 1976-2004. 49 загл. Бълг. и англ. ез. Ноември 2004. РБР

Характерни черти на българския национален характер. Книги и статии. 1973-2004. 63 загл. Бълг. ез. Февруари 2005. РБР

3 Обществени науки

312 Статистика на населението. Демографска статистика

Демография и статистика на град София. 1970-2004. Книги и статии. 20 загл. Бълг. ез. Май 2005. НБКМ

316 Социология. Социална психология
Социокултурна среда в България. 1992-2004. Статии. Бълг. ез. 14 загл. Февруари 2005. НБКМ

Формиране на социални нагласи за самоактуализация. Книги, статии, интернет и EBSCO ресурси. 1982-2004. 81 загл. Бълг. ез. Юни 2005. РБР

325 Миграция. Колонизация

Българите в чужбина 1980-2005. Книги и статии. 221 загл. Бълг., рус., рум., англ. и фр. ез. Юни 2005. НБКМ

Еврейската емиграция към Палестина. 1933-2004. Книги и статии. 37 загл. Бълг., рус. и англ. ез. Април 2005. НБКМ

Руски емигранти в България. 1925-2004. Книги. 279 загл. Бълг. и рус. ез. Април 2005. НБКМ

Руски емигранти в България. Публикации за тях в списания. 1992-2004. Книги и статии. 90 загл. Бълг. ез. Април 2005. НБКМ

Руски емигранти в България. Публикации от и за тях във вестници. 1992-2004. Книги и статии. 20 загл. Бълг. ез. Април 2005. НБКМ

327 Международни политически отношения. Световна политика. Международна политика. Дипломация

Поглед към Европейския съюз. Книги и статии. 2001-2004. 131 загл. Бълг. ез. РБ См 1/2005

Съветска външна политика след Втората световна война. 1990-2005. Книги и статии. 140 загл. Бълг., рус. и англ. ез. Декември 2005. НБКМ

331.1 Теория на труда. Икономика на труда. Взаимоотношения между работещи и администрация (работодатели)

Управление на човешките ресурси. 2000-2004. Книги и статии. Бълг., рус., фр., англ. ез. 135 загл. Февруари 2005.

331.2 Работна заплата. Възнаграждения. Премии. Хонорари. Парична подкрепа

Усъвършенствуване на системата за заплащане. Книги и статии. 1995-2004. 18 загл. Бълг. ез. Октомври 2004. РБ Пл 9/2004

334 Организационни форми и споразумения на стопанска дейност. Кооперативно дело, кооперация

Изграждане на компютъризирана планово-бюджетна система в производствено предприятие. Книги и статии. 1987-2004. 101 загл. Бълг. и англ. ез. Май 2005. РБР

Структурен анализ на конкурентноспособността във винопроизводството – „Винпром“ ЕАД – гр. Лясковец. Книги и статии. 1991-2004. 35 загл. Бълг. ез. Март 2005. РБР

Управленски структури на предприятието. 2000-2005. Книги и статии. 54 загл. Бълг., рус. и англ. ез. Декември 2005. НБКМ

336 Финанси. Митническо дело. Банково дело. Пари

Мръсни пари. Изпирание на пари. 1992-2004. Книги и статии. 86 загл. Бълг. и рус. ез. Април 2005. НБКМ

Особености на данъчния контрол върху приходите и разходите. Книги и статии. 1989-2005. 64 загл. Бълг. ез. Април 2005. РБР

Проблеми при отчитане на привличения капитал в банките. Книги и статии. 1995-2004. 27 загл. Бълг. ез. Юли 2004. РБ Пл 5/2004

Централна емисионна банка – същност и функции. Книги и статии. 1992-2004. 25 загл. Бълг. ез. Март 2004. РБ Пл 2/2004

338 Икономическо положение. Икономическа политика. Управление. Планиране. Производство. Услуги. Цени

Административно-териториално и икономическо деление на България. Книги и статии. 1995-2004. 17 загл. Бълг. ез. Октомври 2004. РБ Пл 7/2004

Изследване и управление на непреките разходи в производствените (мебелните) предприятия. Книги, статии, EBSCO ресурси. 1988-2004. 141 загл. Бълг., рус. и англ. ез. Декември 2004. РБР

Одит в управлението на предприятието. 2000-2005. Книги, статии, EBSCO. 87 загл. Бълг., рус. и англ. ез. Декември 2005. НБКМ

Тайна. Търговска тайна. Производствена тайна. Професионална тайна. Банкова тайна. Лична тайна. 1992-2004. Книги и статии. 92 загл. Бълг. и рус. ез. Юни 2005. НБКМ

341 Държавно право. Конституционно право. Административно право

Лични данни. Защита на личните данни. 1992-2004. Книги и статии. Бълг. и рус. ез. 14 загл. Март 2005. НБКМ

343 Наказателно право. Наказателен процес. Учение за престъплението. Кримнология

Мястото на контрола при ограничаване на стопанската (икономическата) престъпност. Книги и статии. 1989-2004. 57 загл. Бълг. ез. Май 2005. РБР

347 Гражданско право

Разработване на търговска марка на примера на домакински ел. уреди. Книги и статии. 1991-2004. 72 загл. Бълг. ез. Октомври 2004. РБР

351 Основни задачи на общественото управление

Достъп до обществена информация. 1992-2004. Книги и статии. Бълг. и рус. ез. 35 загл. Март 2005. НБКМ

Тайна. Класифицирана информация. 1992-2004. Книги и статии. 32 загл. Бълг. и рус. ез. Март 2005. НБКМ

36 Социални грижи. Социално осигуряване. Застрахователно дело

Социална политика и финансиране на социалните дейности. Книги и статии. 1994-2005. 96 загл. Бълг. и англ. ез. Май 2005. РБР

37 Възпитание. Образование. Просвета. Организация на свободното време

Идеята за свободното възпитание – развитие, перспективи и приложение. Книги и статии. 1923-2004. 45 загл. Бълг. ез. Април 2005. РБР

Типология на семейството като предмет на теоретично изследване. Книги и статии. 1987-2004. 48 загл. Бълг. ез. Март 2005. РБР

Bildungswesen in Republik Oesterreich. Weiterfuehrende Bibliographie. Geschichte, Studienordnungen fuer die Stidienrichtungen, Gesetze u.a. Buecher, Broschuere u. Artikel. 37 Titel. Dt., Engl., Bulg. Dezember, 2004. ABS-WK 2/2004

Bildungswesen in Republik Oesterreich. Weiterfuehrende Bibliographie. Geschichte, Studienordnungen fuer die Stidienrichtungen,

Gesetze u.a. Buecher, Broschuere u. Artikel. 32 Titel. Dt., Engl., Bulg. Juni, 2005. ABS-WK 2/2005

371 Организация на възпитанието и образованието. Училищно дело

Анастасия Димитрова. Статии. 1987-2001. 12 загл. Бълг. ез. Февруари 2004. РБ Пл 1/2004

Методът на проектите и неговото приложение в българските училища. Книги, статии, интернет ресурси. 1933-2004. 48 загл. Бълг., рус. и англ. ез. Април 2005. РБР

Учителската професия като социално явление. Книги и статии. 101 загл. Бълг., рус. и англ. ез. Ноември 2005. НБКМ

372 Съдържание и форми на работа в предучилищното възпитание и в основното образование. Учебни предмети и учебници за начални и основни училища

Общуване между учениците от начална училищна възраст. Книги и статии. 1977-2004. 49 загл. Бълг. ез. Ноември 2004. РБР

Равнища на самоорганизацията при ученици от началните класове. Книги и статии. 1987-2004. 34 загл. Бълг. ез. Февруари 2005. РБР

Разбиране и трудности при обучението и възпитанието на деца в начална училищна възраст. Книги и статии. 1980-2004. 46 загл. Бълг. ез. Юни 2005. РБР

Сравнение в обучението. 1992-2004. Книги и статии. 53 загл. Бълг. и рус. ез. Май 2005. НБКМ

372.3 Занимания в предучилищна възраст

Психологическа характеристика на общуването в екипа на детската градина. Статии. 1994-2004. 14 загл. Бълг. ез. Юли 2004. РБ Пл 6/2004

Стимулиране на творчеството посредством хумор в предучилищна възраст. Книги, статии, EBSCO ресурси. 1969-2004. 127 загл. Бълг., рус. и англ. ез. Юни 2005. РБР

372.4 Основно образование

Етнически различия в творческите изяви на децата от начален курс при съчиняване на приказка. Книги и статии. 1981-2004. 56 загл. Бълг. ез. Април 2005. РБР

Нормативна регулация на междуличностните отношения в начална училищна възраст. Книги и статии. 1978-2004. 46 загл.

Бълг. ез. Март 2005. РБР

Преподаване и изучаване на родния край (краезнание) в начална училищна възраст. Книги и статии. 1957-2004. 60 загл. Бълг. ез. Март 2005. РБР

372.65 Чужди езици

Формиране на фонематичен слух у 9-10 годишни деца в начален етап на обучение по английски език. Книги и статии. 1986-2004. 55 загл. Бълг., англ. и рус. ез. Февруари 2005. РБР

372.8 Други учебни предмети. Методика на обучението на отделните учебни предмети

Възпитаване на чувството за красота чрез обучението по литература в III клас. Книги и статии. 1971-2004. 37 загл. Бълг. ез. Януари 2005. РБР

Извънкласна и извънурочна работа по математика в началното училище. Книги и статии. 1988-2004. 41 загл. Бълг. ез. Февруари 2005. РБР

374 Извънучилищно образование и възпитание. Културно-просветна работа

Андрагогиката – наука и изкуство за образование на възрастни. Статии. 1994-2004. 14 загл. Бълг. ез. Юли 2004. РБ Пл 6/2004

Читалище „Развитие“, село Левочево, Смолянска област. Книги и статии. 35 загл. Бълг. ез. РБ См 11/2005

376 Възпитание, образование и обучение на специални групи и лица

Дом за деца с увреждания „Звънче“ – Смолян. Статии. 37 загл. Бълг. ез. РБ См 4/2005

Интегрирано обучение на деца с увреждания – историческо развитие и съвременни насоки. Книги и статии. 1986-2004. 78 загл. Бълг. ез. Юни 2005. РБР

Психични бариери при обучението на деца моно- и билингви в първи клас. Книги и статии. 1993-2004. 20 загл. Бълг. ез. Декември 2004. РБ Пл 13/2004

Формиране на ценностни нагласи и надежди чрез приказките у деца с различна етническа принадлежност. Книги, статии, интернет ресурси. 1988-2004. 65 загл. Бълг. ез. Април 2005. РБР

377 Специално образование. Професионално образование. Професионални училища
Професионална гимназия по икономика
 – Смолян на 45 години. Статии. 156 загл. Бълг. ез. РБ См 7/2005

39 Етнология. Етнография. Нрави. Обичаи. Бит. Фолклористика
Българска шита дантела (кене). 1926-2004. Книги и статии. 9 загл. Бълг. и англ. ез. Юни 2005. НБКМ

Фолклористката Елена Стоин на 90 години. Книги и статии. 51 загл. Бълг. ез. РБ См 12/2005

5 Математика. Естествени науки
574 Обща екология. Биоекология. Хидробиология. Биоекология
Екологично изследване. Книги и статии. 1982-2005. 136 загл. Бълг., рус. и англ. ез. Май 2005. РБР

58 Ботаника
Резултати от интродукцията на зелена дуглазка в България. 1992-2004. Книги и статии. 14 загл. Бълг. и рус. ез. Април 2005. НБКМ

6 Приложни науки. Медицина. Техника. Селско стопанство
61 Медицина
Здравен пазар в България. Основни параметри и ограничители. Книги и статии. 20 загл. Бълг. ез. Септември 2005 г. НБКМ

614 Здравеопазване. Социална хигиена. Защита от несчастни случаи
Клониране. Аборт. Евтаназия. Опложда-не ин витро. Трансплантация – социални аспекти. Книги и статии. 1988-2004. 64 загл. Бълг. ез. Октомври 2004. РБР

616 Патология. Клинична медицина
Спин – безопасно поведение. Книги и статии. 1989-2000. 20 загл. Бълг., рус. и англ. ез. Октомври 2004. РБ Пл 10/2004
Проблеми на стареенето. 1992-2004. Книги и статии. 33 загл. Бълг. ез. Април 2005. НБКМ

616.1/4 Вътрешни болести

Кинезитерапевтични програми за въздействие при болни с хроничен лимфедем и ДЦП. Книги, статии и EBSCO ресурси. 1973-2004. 69 загл. Бълг., рус. и англ. ез. Януари 2005. РБР

Кинезитерапия при болни с хронична артериална недостатъчност на крайниците. Книги, статии, EBSCO и интернет ресурси. 1978-2004. 64 загл. Бълг. ез. Февруари 2005. РБР

616.2 Болести на дихателните органи. Оториноларингология

Диагностика на слуховото възприятие. 1992-2004. Книги и статии. Бълг. и англ. ез. 90 загл. Март 2005. НБКМ

616.7 Болести на опорно-двигателния апарат

Артропатия на раменната става. Книги, статии, интернет ресурси. 1962-2004. 45 загл. Бълг. и рус. ез. Януари 2005. РБР

621.4 Топлосилови машини (с изключение на парните машини и турбините)

Конструкция и производство на автомобилни радиатори. Книги и статии. 1965-1998. 12 загл. Бълг. и рус. ез. Ноември 2004. РБ Пл 11/2004

65 Управление на предприятията. Организация на производството, търговията, транспорта и съобщенията. Полиграфическа промишленост и издателско дело

Информационни системи в управлението. 2002-2005. Статии. 40 загл. Бълг. и англ. ез. Юли 2005. НБКМ

655 Полиграфическа промишленост. Издателско дело. Книгоразпространение

Преводна китайска литература на български език в РЛ „Любен Каравелов” – Русе. Книги. 1949-2004. 54 загл. Бълг. ез. Октомври 2004 РБР

658 Организация на промишленото производство (предприятие) и на търговията

Планиране на фирмени запаси. Книги и статии. 1991-2004. 36 загл. Бълг. ез. Май 2005. РБР

678 Промисленост на високомолекулярните вещества. Каучукова промишленост. Пластмасова промишленост

Вторична преработка на пластмаси (полимери). Книги. 1970-2000. 11 загл. Бълг., рус. и англ. ез. РБ Пл 8/2004

69 Строителство. Строителни материали. Строително-монтажни работи

Слънчеви колектори. Книги, статии, интернет ресурси. 1979-2005. 37 загл. Бълг. ез. Април 2005. РБР

7 Изкуство. Художествени занаяти. Фотография. Музика. Развлечения. Игри. Спорт

75 Живопис

Захарий Зограф. Книги и статии. 1954-2000. 25 загл. Бълг. ез. Април 2004. РБ Пл 4/2004

Художникът Владимир Рилски. 100 години от рождението му. Книги и статии. 20 загл. Бълг. ез. РБ См 5/2005

Художникът Димитър Киров на 70 години. Книги и статии. 35 загл. Бълг. ез. РБ См 14/2005

8 Езикознание. Филология. Литература 808.67 Български език

Българският език в трудовете на руските лингвисти от 19. век. 1850-1914. Книги. 54 загл. Бълг. и рус. ез. Май 2005. НБКМ

Граматика на българския книжовен език, издадени в периода 1900-2000 г. Книги. 1900-2004. 89 загл. Бълг. ез. Юни 2005. РБР

820 Английска литература

Художественият свят в приказките на Оскар Уайлд. Книги, статии, интернет ресурси. 1961-2004. 50 загл. Бълг., рус. и англ. ез. Януари 2005. РБР

886.7 Българска литература

Анималистичните разкази в творчеството на Емилиян Станев. Книги и статии. 1967-2004. 36 загл. Бълг. ез. Февруари 2005. РБР

Дамян Дамянов. 70 г. от рождението на поета. 52 загл. Бълг. ез. РБ См 2/2005

Антон Дончев – живот и творчество. Книги и статии. 1955-2000. 62 загл. Бълг. ез. Март 2004. РБ Пл 3/2004

Книгите на Найден Вълчев. Книги и статии. 1953-2001. 26 загл. Бълг. ез. Ноември 2004. РБ Пл 12/2004

Любомир Левчев и Родопите. Статии. 29

загл. Бълг. ез. РБ См 10/2005

Публикации за Антон Дончев в смолянския печат. 1964-ян. 2005. Статии. 19 загл. Бълг. ез. РБ См 13/2005

9 География. Биографии. История

904 Паметници на културата на историческите периоди. Археологически паметници. Старини

Ирански влияния в прабългарското изкуство. 1935-2004. Книги и статии. Бълг. ез. 27 загл. Февруари 2005. НБКМ

908 Краезнание

Данаил Христов Попов. Книги и статии. 1933-2002. 49 загл. Бълг. ез. Април 2004. РБ Пл 4/2004

Златоград – история, етнография, фолклор. Книги и статии. 1982-2004. 93 загл. Бълг. ез. РБ См 18/2005

История на с. Беден, Смолянска област. Книги и статии. 215 загл. Бълг. ез. РБ См 8/2005

История, етнография и фолклор на селата Долен, Ерма река и Старцево, Златоградска община. Книги и статии. 70 загл. Бълг. ез. РБ См 17/2005

Ламби Данаилов – бележит тракийски деец. 100 г. от рождението му. Книги и статии. 85 загл. Бълг. ез. РБ См 9/2005

Стою Шишков – бележит родопски книжовник. Март 1993-март 2005. Книги и статии. 38 загл. Бълг. ез. РБ См 3/2005

949.72.4 Период на кризата на феодализма и зараждане на капиталистически отношения. Възраждане на българския народ (II пол. на XVIII в. - 1878 г.)

Българската екзархия. 1969-2004. Книги. Бълг. ез. 25 загл. Януари 2005. НБКМ

Списък на библиотеките-участници

ABS – Австрийска библиотека, София
НБКМ – Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“

РБ ПЛ – Регионална библиотека „Хр. Смирненски“, Плевен

РБР – Регионална библиотека, Русе

РБ См – Регионална библиотека, Смолян

Редактор **Елха Денева**

e-mail: elha46@yahoo.com

ЧЕТЕНЕТО – ИНВЕСТИЦИЯ ЗА БЪДЕЩЕТО

СИМОНЕ БЕРТРАМ

На 10 и 11 ноември 2005 г. в Гьоте-институт се състоя конференция и семинар за насърчаване на четенето в България и Германия.

Организатори бяха Съюзът на библиотечните и информационните работници и Гьоте-институт – София. Специално за събитието пристигнаха от Германия г-жа Улрике Бухман от Академията за насърчаване на четенето при Фондация „Четене“ към библиотеката „Готфрид Вилхелм Лайбниц“ и г-жа Сабине Менс, директорка на ЛезАрт, Берлински център за детска и юношеска литература. Г-жа Сабине Менс проведе на 11 ноември семинар с библиотекари в Гьоте-институт.

Общество на знанието, учене през целия живот, многообразието и конкурсния на медиите, галактиката Гутенберг – все ключови думи, важни и правилни, които се чува по време на конференцията в Гьоте-институт и които помагат да се обхване теоретично комплексното понятие „четене“. Особено интересен за мен беше историческият преглед на четенето и читателското поведение, подготвен от доц. Красимира Даскалова от Софийския университет. В своя доклад тя изнесе факта, че при появяването си като феномен, четенето като индивидуален акт, противно на разпространеното тогава четене на глас пред група или четене в група, е било много оживено обсъждано сред българските интелектуалци и от много от тях е било считано за „опасно за индивида“, а от някои – дори отхвърляно. Това беше много добро навлизане в проблематиката на конференцията и забележителен факт, който би могъл да допринесе за промяна на сегашния дискурс за така нареченото „насърчаване на четенето“. В наши дни постоянно се прокрадва мисионерското усърдие, когато става дума „за всеобщото ни усилие да се превърнат в читатели“ преди всичко децата и младежите. „Духовните промени“, както гласи друга фундаментална и за-

бележителна констатация в същия исторически очерк, „не са произлезли изключително посредством книгата и четенето, а са възникнали (и възникват) посредством различните видове комуникация“.

Многообразието на инициативите за насърчаване на четенето във ФРГ представи г-жа Улрике Бухман от Академията за насърчаване на четенето към Фондация „Четене“. Тази Академия е съвместен проект на провинция Долна Саксония и Фондация „Четене“. В отделните провинции на Германия се организират различни мероприятия и акции от различни институции и с различни действащи лица във връзка с мотивиране на четенето. Академията се старее да обедини усилията на училища, библиотски, книжарници и други, а заедно с политически отговорните институции и лица да развие систематично цялостна концепция както за една провинция, така и в контекст, надхвърлящ отделните провинции. За тази цел е разработено ръководство за изграждане на читателски мрежи, които да дават консултации на интересувачи се лица във всекидневната им работа. Академията предлага информации и материали също и посредством интернет. За първи път в Германия бива учредена работна група, състояща се от специалисти, политически представители и меценати.

Директорът на Националния център за книгата, г-н Игор Чипев, описа много ангажирано все още много трудната ситуация на българските библиотски, издателски и книжарници. Издаването и разпространението на книги, според него, трябва да се бори преди всичко с нередуцирания данък добавена стойност. СБИР и българските библиотски използват мероприятието като форум за многобройни въпроси към Центъра, който освен всичко друго има за задача и да подкрепя финансово снабдяването на библиотеките с книги.

Представителки на окръжните библиотеки от Варна и Велико Търново представиха свои начинания, свързани с четенето. Спектърът на дейностите, творческият характер и про-

* Авторката е директор на Библиотечно-информационния комплекс към Гьоте-институт в София

фесионалното използване на най-нова техника впечатлиха българските и немските участници. Напълно заслужено Съюзът на библиотечните и информационните работници е избрал тези библиотексти да представят своя най-добър опит.

Две докторантки от специалност „Библиотечно-информационни науки“ бяха проучили статистическите данни за четенето и читателското поведение. За първи път в техните работи бяха събрани данни от различни студии и резултатите, които бяха представени в една повсече или помалко обществена рамка. Макар някои социолози да изказаха своята различна гледна точка за представените данни, представеният анализ беше достоен завършек на първия ден на конференцията.

Способността да четеш е била винаги основна техника, използвана независимо от различните видове медии. Няма поляризирано противоречие между културната техника „четене“ и използването на електронни медии, напр. интернет. Поне на семинара със Сабине Менс „четенето“ е разбрано в неговия най-широк смисъл. Образите и писмените знаци са взаимосвързани: образите като знаци и знаците като образи. „Четенето“ е място на контакта между външния и вътрешния свят, преди всичко посредством очите, транспортиращи визуалната информация. Но за четене и по време на четенето могат и биват използвани и други сетивни канали. С помощта на шест подбрани детски книги с илюстрации, Сабине Менс представи нагледно какви „естетически сигнали“ предлагат текстовете и образите на опита на читателя и какви преходи могат да възникнат между естетическия и реалния свят на децата и юношите. ЛезАрт обръща внимание не толкова на „насърчаването“ на четенето (Lese-„Förderung“), колкото на удоволствието, забавлението и любопитството при четенето.

Удоволствието при четене (LeseLust), смяната на гледните точки, творчеството и включването на всички изкуства и медии определяха представените модели на ЛезАрт за литературно-естетическо възпитание. И това са ключовите думи, които за мен, а вярвам и за другите участници, придават нов смисъл на понятието „насърчаване на четенето“. За мен това са и определящите ключови думи, които биха позволили нов прочит на заглавието на нашия форум „Четенето – инвестиция в бъдещето“. Може би в дискусиата за насърчаване на четенето в България могат да бъдат вложени и нови акценти.

Благодаря на всички участници за интересните дискуссионни дни, ще се радвам на нови съвместни проекти и пожелавам на националната инициатива „Четяща България“ възможно най-големия обществен резонанс.

Интересни линкове

Култура на четенето в Германия:

<http://www.goethe.de/kug/mui/buy/thm/de12311.htm>

ЛезАрт – Берлински център за детска и юношеска литература:

<http://www.lesart.org>

Фондация „Четене“

<http://www.stiftung-lesen.de>

Академия за насърчаване на четенето при Фондация „Четене“ при библиотека „Готфрид Вилхелм Лайбниц“:

<http://www.akademiefuerlesefoerderung.de/>

Повече информация по темата и за библиотечното дело в Германия могат да бъдат получени в Гьоте-институт София, Информация и библиотека, ул. Будапеща 1, 1000 София, Тел: 9390100, email: bibl@sofia.goethe.org

IN MEMORIAM

Анелия Христова Вълчева

15 август 1921 – 5 ноември 2005

Напусна ни още един скромен, но емблематичен представител на старата генерация строители на Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ – ст.н.с. Анелия Вълчева. Тя бе неин научен секретар в продължение на четвърт век и зам.-директор по научната работа (1977–1978).

Въпреки огромната ѝ натовареност като създател и организатор на научноизследователската и редакционно-издателската дейност на НБКМ и на библиотечната система като цяло, А. Вълчева същевременно е изключително продуктивен учен. Тя посвети повече от 60 години на българската библиография – от студентските си години в Свищов, като участва в подготовката на крупната научна библиография „Стопанска и социална книжнина в България“ (1), та до последните дни от живота си, посветени на Вазовото творчество (2).

А. Вълчева достигна нивото на своите учители в библиографията – акад. Н. Михов и проф. Т. Боров. Името ѝ ще остане в блестящото съзвездие на големите български библиографи на XX век с поредици, посветени на крупни събития от българската история – Априлското въстание, Руско-турската освободителна война, антифашистката съпротива и др. (3). При създаването на тези трудове тя бе не само ерудиран библиограф, но и научен ръководител, създаващ висока школа за участващите сътрудници-библиографи.

А. Вълчева довърши голямото дело на акад. Н. Михов, който не успя да реализира последната си мечта – да издири писаното за България и българския народ в руския печат. За осъществяването на тази огромна по обем задача, Вълчева организира мащабно сътрудничество с руски библиографи, които с любов и безкористност проучиха стотици

хиляди страници на руския печат от XVIII век до 1944 г. Тя участваше като инициатор, съставител и редактор на тази дейност и осигури отпечатването на подготвените библиографии (4). Като ръководител на редакционно-издателската дейност, Вълчева организира публикуването на библиографски трудове, обхващащи отзвука за България и народа ни в руския печат след 1944 г., след което следенето се поема текущо (5). Така последователно, организирано и методично бе затворен цикълът, свързан с библиографското обхващане на публикациите в руския печат за България.

Вълчева допринесе много за широкото разпространение на българската книга сред народа, чрез препоръчителни библиографии. Тя бе теоретик на този вид библиографска дейност, съставител и редактор на повече от 100 актуални библиографии – пътеводители към най-подходящата литература за определени читателски категории и възрасти (6).

Изключителна е заслугата на А. Вълчева като научен секретар на Народната библиотека. От признаването на НБКМ за научен институт през 1954 г., та до 1978 г., когато тя бе определена от Министерския съвет за общонационален специализиран научноизследователски институт по проблемите на библиотекознанието, библиографията, книгознанието и архивистиката, Вълчева последователно и планомерно организира и развива тази дейност. Тя разработи теоретичните основи на нашите нови науки, създаде стройна структура от редовно функциониращи специализирани научни секции и авторитетен научен съвет, координира в национален обхват научната и издателската дейност чрез перспективни и ежегодни планове, осигури млади попълнения чрез

конкурси за научни работници и аспиранти, които обгрижва и подпомага с много любов.

Като ръководител на редакционно-издателската дейност на НБКМ тя осигурява образцов ред и дисциплина. Достатъчно е за илюстрация да се упомене, че през 70-те години на миналия век в библиотеката се издават годишно средно по 30 самостоятелни монографии и библиографии, 18 периодични издания и милиони каталожни картички, като цялата издателска продукция се отпечатва по точен график, своевременно и сигурно се получава от библиотеките в страната.

Удивително е, че тази дребничка и крехка жена, която никога не повишаваше тон и имаше усмивка за всеки, извършваше успеш-

но такава огромна по обем, многопосочна и разнообразна научна, редакторска, издателска и организационна работа ден след ден, в продължение на десетилетия. Чрез изключително силната си воля тя съумяваше да мобилизира малкото жизнени сили, дадени ѝ от природата, за да ги отдаде без остатък както на библиотеката, така и на семейството си.

Анелия Вълчева бе необикновена жена, творец и гражданин, който остави неоценим принос в най-новата история на Народната библиотека, в теорията и практиката на българската библиография.

Константинка Калайджиева

Бележки

1. Стопанска и социална книжнина в България: Библиогр. на бълг. кн. и статии от началото до днес. 1850–1945 / Израб. Анелия Вълчева, Наталия В. Буссе; Под ред. на Тодор Владигеров. – Свищов: ВУССН, 1948. – LVI, 952 с.

2. А. Вълчева редактира и разшири справочния апарат на книгата: Вълчев, Величко. „Иван Вазов. Жизнен и творчески път“, 2. прераб. и доп. изд. С., АИ „М. Дринов“, 2005.

3. Априлското въстание, отразено в българския и чуждия периодичен печат от 1876 г. Библиогр. Т. 1–2. С., НБКМ.

Т. 1. Априлското въстание в българския възрожденски печат. / Състав. Б. Райков. Ред. К. Възвъзова и Ан. Вълчева. 1973. – 243 с.

Т. 2. Априлското въстание в руския периодичен печат. Април – септ. 1876 г. Обща ред. на К. Възвъзова и Ан. Вълчева. 1976. – 249 с.

Възпоменателен сборник по случай стогодишнината от Освободителната руско-турска война 1877–1878. Кн. 1–2. С., НБКМ.

Кн. 2. Библ. указател на литературата на бълг. език за периода 1879–1976. / Ан. Вълчева и др. 1978. – 524 с.

Герои на антифашистката борба 1923–1944. Библ. указател. Кн. 1–2. Библ. ред. Ан. Вълчева.

Кн. 1. 1966. – 656 с.

Кн. 2. 1969. – 840 с.

Великата октомврийска социалистическа революция – победа, световно-истор. значение и влияние в България (1917–1923). / Състав. Ан. Вълчева и др. С., Наука и изкуство, 1967. – 354 с.

4. България в руския дореволюционен печат (XVIII – началото на XX век).

Т. 1. Състав. Н. В. Буссе, Ан. Вълчева, И. А. Калосева. Ред. Ан. Вълчева, И. А. Калосева. – София, НБКМ, Москва, ИНИОН-АН, 1988 –

Т. 2. Подготвен за печат, но след пенсионирането на А. Вълчева още не е отпечатан. Съществува риск да се разпилее.

Советская печать о Болгарии: ноемв. 1917 – ноемв. 1944. Истор. библиогр. / Г. И. Чернявский, П. Е. Сохань. С., НБКМ, 1970. – 386 с.

Советская и международная периодика о Болгарии: 1917 – ноемв. 1944. Истор. библиогр. / Г. И. Чернявский, П. Е. Сохань. С., НБКМ, 1971. – 178 с.

5. Народна република България. Истор. библиогр. Т. 3. [1953–1955]. Състав. П. Г. Едрева и др. С., НБКМ, 1971. – XXXII, 860 с.

Вж библиогр. указ. „България в чуждата литература“, сер. 7 на националната библиогр. на НРБ.

6. Вж каталога „100 години издателска дейност на Народната библиотека. С., НБКМ, 1978. – 168 с.

Уважаеми колеги,

Във връзка с абонамента на изданията за 2006 г. ви съобщаваме, че през предстоящата година НБКМ няма да абонира за книжки на националната библиография: сериите № 1, 2, 4, 5 и 6 (текущи и годишни), тъй като имаме неизпълнени стари задължения към библиотеките за минали години. Проблемът бе обсъден в Редакционно-издателския съвет и решението бе гласувано единодушно.

През 2006 г. продължава абонаментът за всички други издания и дискети, посочени в талона.

Н Б К М

Данъчен № 1223124603

Булстат 000672293 Ю

ТА Л О Н

ЗА АБОНАМЕНТ НА ИЗДАНИЯТА НА НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА
„СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“ ЗА 2006 г.

Име..... Презиме..... Фамилия.....

Фирма (библиотека)

Изпращайте абонамента на адрес:

Пощенски код..... Град (село)..... Област.....

Улица..... бл..... вх..... ет..... ап..... тел.....

Заплащам сумата от..... лева за следните издания:

АБОНАМЕНТ / ЛВ.

	Бр. кн.	ед. ц.	6 м.	12 м.
☐ БЮЛЕТИН за новонабавени книги на чужди езици				
Серия А. Обществени и хуманитарни науки	12	1,50	☐ 9,00	☐ 18,00
Серия Б. Естествени и приложни науки. Медицина. Техника.				
Селско стопанство	12	1,50	☐ 9,00	☐ 18,00
☐ СПИСАНИЕ „БИБЛИОТЕКА“	6	3,00	☐ 9,00	☐ 18,00
България в чуждата литература	1	5,00		
(Булгарика) – указател				

• Превеждам сумата по сметка: 3038056702, Банков код 62176307, БИН 7302 01 000-1, „БУЛБАНК“ АД, клон „Калоян“, ул. „Калоян“ 3, 1000 София. • Изпращам пощенски запис на адреса на НБКМ: 1037 София, бул. „Васил Левски“ 88, Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ – отдел „Експедиция“.

• Прилагам към поръчката копие от платежния документ.

• Прилагам квитанция от изпратен пощенски запис.

Срокът за превеждане на сумата за абонамент е до 10.12.2005 г., поради приключването на финансовата година за бюджетните организации. Изпратените след тази дата суми не могат да бъдат използвани, защото биват внасяни в републиканския бюджет. Следващата дата, от която можете да изпращате парите, е 05.01.2006 г. до 28.02.2006 г. ИЗПРАЩАЙТЕ ТАЛОНИТЕ НА АДРЕС: НАРОДНА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“ – ОТДЕЛ ЕКСПЕДИЦИЯ 1037 София, бул. „Васил Левски“ 88. За справки тел. 988 28 11 (287).

Уважаеми колеги,

Предлагаме ви абонамент в ISO формат на дискети, CD или по E-mail на базите данни на Националната библиография. След направените промени в Националната библиография от 2005 г., библиографските описания са съобразени с новите дефиниции на полетата в базите данни.

БЪЛГАРСКИ КНИГОПИС

Предоставяните машинночитаеми записи съдържат библиографски описания на: книги, нотни, графически, картографски издания и издания в допълнителен тираж.

БЪЛГАРСКИ КНИГОПИС

Година	Абонамент на дискети				По електронна поща			
	За библиотеки		Библиотеки към организации и фирми		За библиотеки		Библиотеки към организации и фирми	
	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.
2001	52,00	26,00	72,00	36,00	40,00	20,00	52,00	26,00
2002	52,00	26,00	72,00	36,00	40,00	20,00	52,00	26,00
2003	52,00	26,00	72,00	36,00	40,00	20,00	52,00	26,00
2004	52,00	26,00	72,00	36,00	40,00	20,00	52,00	26,00
2005	52,00	26,00	72,00	36,00	40,00	20,00	52,00	26,00
2006	52,00	26,00	72,00	36,00	40,00	20,00	52,00	26,00

Периодичност:

- за предходни години – еднократно цялата база
- за текущата година – на дискети – 4 списъка на 4 седмици
- по ел. поща – 1 списък на седмица

*Предлагаме и абонамент за машинночитаеми записи от 1992 до 2000 г. за всички серии и Булгарика. Телефон за справка 946-10-81, отдел „Автоматизация“ или e-mail: automation@nationallibrary.bg.

ЛЕТОПИС НА СТАТИИТЕ ОТ БЪЛГАРСКИТЕ СПИСАНИЯ И СБОРНИЦИ

Предлага се като информационно-търсеща система.

ЛЕТОПИС НА СТАТИИТЕ ОТ БЪЛГАРСКИТЕ СПИСАНИЯ И СБОРНИЦИ

Година	Абонамент на дискети				По електронна поща			
	За библиотеки		Библиотеки към организации и фирми		За библиотеки		Библиотеки към организации и фирми	
	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.
2001	62,00	31,00	74,00	37,00	42,00	21,00	52,00	26,00
2002	62,00	31,00	74,00	37,00	42,00	21,00	52,00	26,00
2003	62,00	31,00	74,00	37,00	42,00	21,00	52,00	26,00
2004	62,00	31,00	74,00	37,00	42,00	21,00	52,00	26,00
2005	62,00	31,00	74,00	37,00	42,00	21,00	52,00	26,00
2006	62,00	31,00	74,00	37,00	42,00	21,00	52,00	26,00

Периодичност:

за предходни години – еднократно цялата база
за текущата година – на дискети – 2 книжки на всеки 2 месеца
– по ел. поща – 1 книжка всеки месец

ЛЕТОПИС НА СТАТИИТЕ ОТ БЪЛГАРСКИТЕ ВЕСТНИЦИ

Предлага се като информационно-търсеща система.

ЛЕТОПИС НА СТАТИИТЕ ОТ БЪЛГАРСКИТЕ ВЕСТНИЦИ

Година	Абонамент на дискети				По електронна поща			
	За библиотеки		Библиотеки към организации и фирми		За библиотеки		Библиотеки към организации и фирми	
	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.
2001	38,00	19,00	42,00	21,00	32,00	16,00	36,00	18,00
2002	38,00	19,00	42,00	21,00	32,00	16,00	36,00	18,00
2003	38,00	19,00	42,00	21,00	32,00	16,00	36,00	18,00
2004	38,00	19,00	42,00	21,00	32,00	16,00	36,00	18,00
2005	38,00	19,00	42,00	21,00	32,00	16,00	36,00	18,00
2006	38,00	19,00	42,00	21,00	32,00	16,00	36,00	18,00

Периодичност:

за предходни години – еднократно цялата база
за текущата година – на дискети – 3 книжки на всеки 3 месеца
– по ел. поща – 1 книжка всеки месец

БЪЛГАРСКИ ПЕРИОДИЧЕН ПЕЧАТ

Предлага се в ISO формат

БЪЛГАРСКИ ПЕРИОДИЧЕН ПЕЧАТ

Година	Абонамент на дискети		По електронна поща	
	За библиотеки	Библиотеки към организации и фирми	За библиотеки	Библиотеки към организации и фирми
2001	18,00	22,00	14,00	17,00
2002	18,00	22,00	14,00	17,00
2003	18,00	22,00	14,00	17,00
2004	18,00	22,00	14,00	17,00
2005	18,00	22,00	14,00	17,00
2006	18,00	22,00	14,00	17,00

Периодичност: за 1992 г. – еднократно цялата база; за 1993 г. – 2000 г. – еднократно новите заглавия.

БУЛГАРИКА

Предлага се в ISO формат

БУЛГАРИКА

Година	Абонамент на дискети		По електронна поща	
	За библиотеки	Библиотеки към организации и фирми	За библиотеки	Библиотеки към организации и фирми
2000	17,00	20,00	12,00	14,00
2001	17,00	20,00	12,00	14,00
2002/2003	17,00	20,00	12,00	14,00

Периодичност: еднократно цялата база

Желателно е с писмо да укажете точно за какво се абонирате, вида, в който искате да получавате данните, и e-mail адреса, ако имате абонамент по e-mail. Писмата адресирайте до отдел „Автоматизация“ (тел.: 946-10-81, 988-28-11, в. 357) или по e-mail: automation@nationallibrary.bg.

Срещу заплащане в НБКМ могат да бъдат правени справки в следните бази данни:

БЪЛГАРСКИ КНИГОПИС

Серия 1 – 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005 г.

БЪЛГАРСКИ ДИСЕРТАЦИИ – Серия 2 – 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005 г.

БЪЛГАРСКИ ПЕРИОДИЧЕН ПЕЧАТ Серия 4 – 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001 г.

ЛЕТОПИС НА СТАТИИТЕ ОТ БЪЛГАРСКИТЕ СПИСАНИЯ И СБОРНИЦИ Серия 5 – 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005 г.

ЛЕТОПИС НА СТАТИИТЕ ОТ БЪЛГАРСКИТЕ ВЕСТНИЦИ Серия 6 – 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005 г.

БЪЛГАРИЯ В ЧУЖДАТА ЛИТЕРАТУРА – 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002/2003 г.